

Shakespeare William

PERIKLES

(Fordította: Lőrinczy [Lehr] Zsigmond)

Bevezetéssel ellátta
Csiky Gergely

(A digitalizálás az 1886. évi budapesti Ráth Mór féle és az 1999. évi Arcanum kiadás alapján készült.)
ISBN 963 86029 0 2

Személyek

Antiochus, Antiochia királya.

Perikles, Tyrus fejedelme.

Helicanus,

Escanes, tyrusi urak.

Simonides, Pentapolis királya.

Kleon, tarsusi kormányzó.

Lysimachus, mitylenei kormányzó.

Cerimon, ephesusi úr.

Thaliard, antiochiai úr.

Philemon, Cerimon szolgája.

Udvarnagy.

Egy Kerítő és Neje.

Nyilas, szolgájok.

Gower, mint kar.

Antiochus leánya.

Dionyza, Kleon neje.

Thaisa, Simonides leánya.

Marina, Perikles és Thaisa leánya.

Lychorida, Marina dajkája.

Diana.

Urak, Hölgyek, Lovagok, Nemesek,

Matrózok, Kalózok, Halászok, Hírnökök, stb.

Bevezetés

Tyrusi Apollonius csodálatos kalandjai, melyek e dráma meséjét szolgáltatták, több középkori próza és verses elbeszélésben előfordúlnak, s az angol irodalomban is ismeretesek voltak két kidolgozásban. Az egyik, a „King Apollonius of Tyre” című angol regény; a másik Chaucer kortársának, John Gowernek verses elbeszélése, a „Confessio Amantis” nyolczadik könyvében. A dráma szerzője nemcsak e régiebb munkákat ismerte és használta, hanem egy újabb kiadású novellát is, melyet Lawrence Twine a „Gesta Romanorum” című gyűjteményből fordított le s adott ki 1576-ban e cím alatt: „The Patterne of painefull Adventures; containing the most excellent, pleasant and variable History of the strange accidents that befell unto Prince Apollonius.” (Mintája a siralmas kalandoknak, magában foglalván ama különös események legkitűnőbb, legmulatságosabb és legváltozatosabb történetét, melyek Apollonius fejedelmet érték.) Hogy a dráma szerzője mind e forrásokat használta, kitűnik az eseményekből és nevekből, melyeket hol az egyikből, hol a másiktól merített. A hős nevét azonban Apolloniusból Periklesre változtatta, talán a történeti nagy Perikles nevének mintájára, vagy mivel e név inkább bele illett a drámai versmértékbe, mint Apollonius.

Még egy elbeszélés jelent meg e tárgyról, de már a dráma előadása után, 1608-ban, Wilkins Györgynek „The painfull Adventures of Pericles of Tyre” című elbeszélése, mely címlapján célzást tesz a dráma legközelebbi előadására, s mely nem egyéb, mint Twine elbeszélésének és a drámának novellai egészszé való egybeolvasztása. Abból, hogy Wilkins szorgosan utal a drámára és nagy sikerű színpadi előadására, a nélkül, hogy Shaksperet mint szerzőt megemlítné; másrészt abból, hogy novellájáról, mely pedig nem egyéb, mint Twine elbeszélésének és a drámának, minden újabb hozzátétel nélkül való egybeolvasztása, úgy beszél, mint „saját agyának szülöttéről” és a tartalom-jegyzékben maga leleményének mondja a dráma befoglalását Gower chorusába: mind ebből Bodenstedt azt következteti, hogy e dráma tulajdonképeni szerzője Wilkins volt, a ki a színpadon háttérbe szorúlván fényes nevű dolgozótársa mellett, legalább e novella kiadásával akarta a maga részét fentartani. E következtetést megerősítve látja a styl és verselés feltűnő hasonlatossága által, mely Perikles nem-shaksperei részletei s Wilkinsnek egy szintén 1608-ból való elismert, „The Miseries of a forced Harriage” című drámája közt található. Wilkins Györgyöt tartja különben nemcsak „Perikles”, hanem „Athéni Timon” tulajdonképeni szerzőjének is.

E szerint Shaksperenek a dráma szerkezetében semmi része nincs, s nem is változtatott rajta, midőn gyengébb író társának munkáját keze alá vette, mert a dráma meglevő szerkezetében már ismeretes volt a közönség előtt. A mi Shakspere érdeklődését felkölthette és rábírhatta, hogy magasabb ihletével éltesse e gyöngye művet, az Marina megható alakja volt, az elveszett és újra feltalált gyermek, a szemétdombon tisztán maradt virág, az okos és kedves szűz, a minőt nemsokára még teljesebben megalkotott a „Téli rege” Perditájában és „Cymbeline” Imogenjában. Azért szerinte a drámában is élesen meg lehet különböztetni egymástól Wilkins és Shakspere keze nyomait, az eredeti és épen meghagyott szöveget s az új átdolgozást. Shakspere keze csak a harmadik felvonás első színétől kezd feltűnni, midőn Marina már világra jő s ettől fogva az ő sorsa képezi a dráma fő érdekét. A jelenetesen ugyan ezentúl sem tesz változtatást, de nyelvének és verselésének félreismerhetetlen jellege ezentúl minden

jelenetben látható s alkotó ereje valódi és élő emberekké változtatja át az eddig bábok módjára mozgó alakokat. A verselésből is látható, hogy ettől fogva eltűnik az eredeti szerző és Shakspere keze kezd működni: mind ama rímes sentenciák, melyeket elődje jámbusai közé szőtt, elmaradnak, valamint megszűnik minden merevség, fonás és homály, mely az első részek stíljét gyakran megrontja.

Vannak azonban mások, kivált az angol kiadók közt, kik az egész drámát Shaksperenek tulajdonítják, s az egyes részei között feltűnő különbséget abból magyarázzák, hogy Shakspere eredetileg fiatal korában írta e drámát, midőn először tett kísérletet komoly tárgygyal, s később erejének teljességében újra elő vette és átdolgozta, hogy 1607-ben vagy 1608-ban színpadra vigye. A dráma első negyedét kiadása 1609-ben jelent meg, címlapján William Shakspere nevével, mint szerzőével. Hogy a darab igen kedvelt volt az akkori közönség előtt, mutatja a sok negyedét kiadás, mely gyorsan követte egymást 1611., 1619., 1630., 1635., 1639. években; az 1623-ki folio-kiadásba nem jutott ugyan be, s ez volt legfőbb oka, a miért sokan elvitatták Shaksperetől s ennek csak csekély dolgozótársi részt tulajdonítottak benne; de már az 1664-ki és 1685-ki folio-kiadásokban helyet foglal. Első színpadi előadása valószínűleg 1607-re vagy 1608-ra esik, mint az 1609-ki első negyedét kiadásból kitűnik, mely címlapján a „*legújabb* és igen csodált színműnek” nevezi, s Wilkins fentemlített 1608-ki novellája is, mely e drámán alapúl, „*legújabb*” előadásáról beszél (as it was *lately* presented by the worthy and ancient Poet John Gower).

Akár melyik állítás felel meg az igazságnak, akár idegen szerző munkája e dráma, akár Shakspere ifjúkori kísérlete: a nagy költő átdolgozásának annyi nyomát viseli magán, hogy méltán helyet foglalhat művei között. A harmadik felvonás első színe, e rövid mozgalmas jelenet minden szava, minden sora egy-egy drága kő Shakspere kincstárából. A mint az aggódó férj, neje szenvedései miatt gyötrődve, a zajgó természetet kérleli, a dühöngő zivatar apostrophálásában oly hangokat hallunk, melyek a „Vihar” első jeleneteire emlékeztetnek.

Te a nagy siknak istene, verd vissza ez
Eget s pokolt mosó hullámokat;
Szelek királya! verd bilincsre őket,
Ha a mélyből felhívád. A siketítő
Iszonyú dörgést csillapítsd le! Oltsd ki
Gyors kénsugárid'! – Halldsza, Lychorida!
Hogy van királyném? – Tán, vihar, dühödben
Magad egészen kiokádni készülsz?
Halálfülébe sűgás a hajós-síp:
Nem hallja. – Lychorida! – Oh Lucina!
Azok legrégibb védje, gyámola,
Kik hívnek éjjel, oh jer, istenasszony!
Ingó hajónkra! kinját rövidítsd meg
Vajúdó nőmnek! – Nos, szólj, Lychorida!

A férj fájdalmának hirtelen kitörése, a mint neje halálhírét hallja, siralmainak erőszakos elfojtása a kised kedvéért, kit karjaiba helyeznek, áldása, melylyel a vihar dühöngése között született leányát üdvözli s az áldás kívánságaival váltakozva ki-kitörő

fájdalmas visszaemlékezései meghalt nejére, mind magokon viselik Shakspere magasabb ihletését:

Csöndes legyen élted! hisz nem született még
Kisdéd ily ádáz szélvészek között.
Szelid, nyugodt jövőnek nézz elé!
Hisz a világ még fejedelmisarjat
Nem fogadott ily durván! Boldogúlj!
Hisz oly zajongó születési órád,
Minővé ég, föld, tűz, víz teheték,
Hirdetve jöttöd szülőd méhiből.
Annyit veszítél már is, hogy soha
Mindaz, mit itt lelsz, föl nem ér vele.
Oh nézzetek rá, nyájas istenek,
Legnyájasabb szemekkel!

Mily szeliden kísérti meg ellenmondani a matróz babonának s mily megadással nyugszik meg az elkerülhetetlenben! mily megható szavakkal vesz búcsút a szeretett holttesttől s mily gyöngéden bízza a „morajló vízárra”, „az egyszerű kagylókra”! A mint szerető gonddal fekteti balzsamba és drága szövetekbe a halottat, gyöngéd türelmét egy perczre sem veszve el a nyers matrózok iránt, a mily szorgosan gondoskodik közben kisdédéről, a mint egyedül marad a halottal, hogy „imába’ vegyen búcsút tőle” és végre a mint saját karjaiban viszi a koporsót a hullámok felé, mindebben lehetetlen föl nem ismernünk azt a szenvedélyes erőt, azt a minden részletet egyszerre átölelő tekintetet, melyet csak Shaksperenél találunk.

Ugyanerre ismerünk a következő jelenetben, midőn Cerimon magához téríti a tengerből kifogott tetszhalottat. Shakspere költészetét, zenei rhythmusát, mély érzését, kifejezésének benső erejét érezzük itt minden szóban. Midőn Thaisa az élesztési kísérletekre magához kezd térni és felnyitja szemét:

Pillája, égi ékkövek burokja,
A melyeket Perikles veszte el,
Fényes aranyló rojtját nyitja már,
S feltűnik a két tiszta vízü gyémánt,
Kétszerte dússá tenni a világot.
Vagy Cerimon szavai, melyekkel önmagát festi:
Mindig úgy hívém,
Nagyobb ajándék tudomány s erény,
Mint kincs s nemes rang: könnyelmű utód
Ezt elfecsérli és homályba vonja;
De halhatatlan élet várja azt,
S istenné alkot ember. Tudva van,
Mindig buvárlám a természetet;
S titkos tanom, mely félrevet tekintélyt,
S gyakorlat által meghitté levék
Mind amaz áldott nedvvel, mely lakik
Kő-, ércz-, növényben; természet okozta
Fenakadások ismertek előttem,

S a gyógyítás is. S oh, ez édesebb
Nyugalmat ad valódi kéjivel,
Mint ingatag dicsőség szomja, vagy
Selyem zacskókba tömni kincseim',
Min csak bolond s halál örülhet.

„Szelid és mélabús zenét” játszat, míg az élesztési kísérletet teszi a királynén, a mint a zene játszik akkor is, midőn Lear királyt magához térítik.

A negyedik felvonásban Shakspere kezét látjuk az alakok jellemzésében is. A mi az előtt élettelen, gépiesen mozgó báb volt, testet ölt, vérkeringést kap, arcza kipirúl, szemében kigyúlad a szenvedély lángja: élő emberré lesz, érdekel és vonz vagy megdöbbsent és elriaszt. Dionyza, kit az első jelenetekben észre sem vettünk, néhány vonással félelmes alakként lép elénk, mint egy második Lady Macbeth, kire különösen hideg nyugalmával, a gonoszság fölénnyével emlékeztet, midőn a bűn elkövetése után lenéző gúnnyal, kicsinylőleg, mintegy félvállról felelget férje aggódó töprengéseire.

Meghalt. A dajkák párkák nem lehetnek,
Hogy fölneveljék s megtartsák örökre.
Azt mondom, éjjel halt meg. Hol a czáf?
Ha csak magad te jámbor bambaként
Becsületesség pusztá neviért
Ki nem kiáltod: „Gazság ölte meg!”

...

Szégyleve érzem, törzsöd mily nemes
S lelked mi gyáva!

Shakspere humorát és szatiráját találjuk a bordélyházi jelenetben, s a nemes tisztaságot és a közönséges aljasságot úgy szembe állítani egymással, a mint itt történik Marina és a kerítő nép között, s annak erkölcsi tisztaságát oly mélyen fogni fel a környező romlottság közepett: erre csak Shakspere lehetett képes. Az ő kezére ismerünk Nyilas jellemzésében is. „Hát ugyan mit akarsz, mit tegyek? háborúba menjek, mondod? hol az ember hét évig szorgálhat egy lába elvesztéseért, s utoljára nincs pénze elég, hogy falábat vegyen magának.”

Midőn a búskomor Perikleshez viszik hajója fődézetére Marinát, s fölismerés oly természetes fokozódással, oly mély igazsággal, oly művészi részletességgel, oly lélektani erővel történik, melyre csak Shakspere volt képes. Perikles először eltaszítja magától az ismeretlen leányt; de a mint szavai fülibe csengenek, a mint magán érzi pihenni szemének sugarát, figyelmessé lesz és kérdezősködik. A leány feleletére félig öntudatlanul mormogja: „Úgy hiszem”, épen, mint Lear, halála előtt való utolsó beszédében; azután ösztönszerűleg vágyik, hogy ismét feléje forduljanak e leány szemei. „De kérlek, vedd reám szemed.” És egyszerre, egy befejezetlen mondással: „Olyan hasonló...” elárulja, hogy e szemek elhalt nevére emlékeztetik... Most már fölébred érdeklődése és részletesebben kérdezi ki a leányt, ki mindegyre jobban és élénkebben emlékezteti a képre, mely örökre lelkében él.

Nőm mása e lény s ilyen lehetett
Az én leányom: nőm erős szemöldje,

Alakja izről izre, oly sugár,
Oly ezüst a hangja s szeme drágakő
Dús foglalásban; lépte, mint Junóé.

Shaksperere emlékeztető vonás, hogy ugyanazon kép, mely az anya szeméről szólt, most ismét előfordul a leány szeméről, midőn kettejük hasonlatosságát jelzi. Cerimon „égi ékkövek”-hez hasonlította az anya szemeit, s Perikles előtt „drága kő” a leány szeme. De érdeklődése most mindegyre erősebb lesz, s mindegyre részletesebb kérdésekkel ostromolja az ismeretlen leányt, végül elárulva, hogy kíváncsiságának alapja a hasonlatosság, mely ellenállhatatlanul emlékezteti nejére:

Kérlek, beszélj: e szájból
Nem jöhet álság: mert hisz, mint a hűség,
Őszinte arczod, s mintha csak te volnál
Koronás igazság palotája, lakja.
Hiszek szavadnak, még ha lehetetlent
Mond is talán, *mert ahhoz vagy hasonló,*
Kit hön szerettem.

Mennyi gyöngédség, mennyi igazság van e szavakban. Hisz neki, még ha lehetetlent mond is, mert ahhoz hasonlít, kit egykor hön szeretett. Csak Shaksperenek volt az az ereje, hogy egy pillantással kitárta az ember egész lelkét, legbenső mélységeig, s egy szóval kifejezte érzelmeinek egész bonyolult szövevényét.

Álljanak itt végül Perikles szavai, miután Marinában kétségbevonhatatlanul leányára ismert. Az öröm szaggatott kitörései közt, a mint majd saját elhanyagolt állapotára gondol, majd figyelembe veszi a jelenlevőket, s ismét vissza-visszatér a lelkét egészen betöltő tárgyra s elragadtatásában a sphaerák zenéjét véli hallani, mindez oly mély, igaz, természetes, oly egyszerű és fenséges, hogy eltagadhatatlanul visszatükrözi a nagy költő szellemének fényét.

Áldjon meg Isten! Kelj föl, gyermekem vagy!
Hé! friss ruhát! Enyém ő, Helicán!
Nem hala meg Tarsusban, mint fene
Kleon ohajtá. – Mindent elbeszél majd,
S ekkor letérdelsz és megismered:
Valóban a te herczegnőd... Ki ez?

...

Gyorsan ruhámat! Külsőm elvadult.
Áldd őt meg ég! De hallga, mily zene?

...

Phaerák zenéje: hallgasd csak Marinám!

Első felvonás

Gower jó.

Az antiochiai királyi palota előtt.

GOWER

Ősrégi dalt elénekelni
Hamvából agg Gower élve kelt ki,
Ember gyöngéit fölvevén:
Szem-fül vigadjon énekén.
Dallák ezt ünnepnapokon,
Böjti estéken, búcsukon;
S mig éltenek, sok uraság
Mulatságul ezt olvasák.
Belőle dicsvágyat tanulsz;
Et bonum quo antiquius, eo melius.
Ujkor szülötti! ha figyeltek
Dalomra, tisztább szemü lelkek,
S ha szívetek egy agg dalán
Gyönyörűséget lel talán:
Akkor szeretném, bárha élnék,
S mint gyertya, értetek elégnék. –
Nagy Antiochus építé tehát
Főszékhelyének Antiochiát,
A legszebb várost Syriában,
Így van megírva krónikámban.
Hitvest vón a király, de ki
Mehalt, egy lányt szülvén neki:
Fris, gyönyörű, víg: tán reá
Ég minden báját halmozá.
Az atya, lángra gyúlva érte,
Elcsábitá vérfertezésre.
Rossz gyermek, ám rosszabb az atyja,
A rosszra önvérit ragadja.
De tettök, hosszú megszokásra,
Nálok nem is ment bűnrovásra.
E vétkes hölgy szépségeért
Sok herczegifju arra tért,
Megnyerni ötet ágyba társnak,
Nászörömökre játszótársnak.
A kérő had hogy megriadna,
A lány övé maradjon, atyja
Törvényt hoz: a ki kéri leányát,
Mehal, ha meg nem oldja talányát.
Sok balga halt így érte meg:

Tanúim ott a torz fejek.
Arról, mi most jó, szemetek ítéljen,
S ez igazolja, hogy valót beszéltem. (El.)

I. SZÍN.

Antiochia. Terem a palotában.

Antiochus, Perikles és Kisérőik jönnek.

ANTIOCHUS.

A vállalat mily vészes, ifju herczeg!
Bőségesen most értesülve vagy.

PERIKLES.

Igen, király! és lelkem feltüzelve
Lányod dicső hirének fényitől,
E vállalatban nem retteg halált.

ANTIOCHUS.

Hozzátok őt, mint mátkát, díszesen:
Méltó legyen, hogy maga Zeus ölelje.
Midőn fogant (Lucina jötteig),
Természet adta néki mint kelengyét
E báj; tanácsot ültek bujdosók,
Hogy fő tökélyeik' benne egyesítsék.
Zene. Antiochus Lánya jó.

PERIKLES.

Hah! itt közelg: nézd, ékes, mint tavasz,
Szolgái gráciák, és gondolatja
Királya minden tündöklő erénynek!
Ez arcz dicső báj könyve, lapjain
Csodás gyönyört, kéjt olvashatni csak,
Bú-baj ki van törölve s zord harag
Szelid szivének társa nem lehet.
– Ki férfivá alkottál s szeretetben
Uralkodol, isten! s keblem' vágyra gyújtád,
Hogy ez égi fának izleljem gyümölcsét,
Vagy e merényben haljak meg: segéld
Akaratod rabszolgáját, fiad',
Hogy elnyerhessen ily végetlen üdvet!

ANTIOCHUS.

Perikles herczeg...

PERIKLES.

Ki nagy Antiochus fia lenni óhajt.

ANTIOCHUS.

Itt áll a bájos Hesperida-kert,
Arany gyümölcsü: érintése vészes,
Visszariasztnak gyilkos szörnyei.
Ez égi arcz csodálnod kész özön-
Báját, kecsét, mit érdem nyer csak el;
S mert úgy állítja szemed: elnyeri
Érdem ne'kül is, meghalsz mindenestül.
Ez egykor ép ily büszke hercegek
– Hír csalta, a vágy vakmerőkké tette –
Halovány arczczal, némán elbeszélük,
Hogy hajlokuk nincs, csillagos ég csupán,
S most vértanúk Amor harczi után;
És mind ez arcz int, hagyd a nagy merényt,
Nehogy haláltór fogjon meg szegényt.

PERIKLES.

Hálám' fogadd, hogy megismerteted,
Gyarló halandó voltom' önmagával,
E rémek által – mint ők – testemet
Hogy elkészítem arra, mit leszek?
Mert tükör a halál, mely így beszél:
Éltünk lehellet, benne balga bízük.
Végrendelést teszek hát, s mint beteg,
Ki megismeri a világot, égbe lát,
De kínjai közt nem óhajt földi kéjt:
Mindannyi jóknak boldog békeséget
Hagyok, s tenéked: ez királyi tiszt!
Kincsem' a földnek, honnan származott,
(Antiochus lányához.)
De neked szerelmem szüz lángját hagyom.
S így készen élet vagy halál utára,
Nem lep meg a legélesebb csapás.

ANTIOCHUS.

Tanácsot megvetsz: olvasd hát talányom'.
Végzésem az, ha meg nem fejtheted,
Mint ott azoknak, úgy kell vérzened.

LEÁNY.

Mindannyi közül, kik próbára léptek,
Üdvöt, sikert neked kívánok én!

PERIKLES.

Merész vitézként veszem e lapot,
S más gondolattól nem kérek tanácsot,
Hűn szerető, bátor szívtől csupán.

(Olvassa a talányt.)

„Bár nem vagyok vipera-lélek,

Mely szült, anyám husából élek;
Férjet kerestem, s feltaláltam
A férji érzést egy atyában.
Férj szelid ő, fiú, atya;
Én anya, nő és magzata.
Hogy lehet ez két lénybe' mind?
Olld meg, avagy halálod int."
Fanyar szer e szó. – Isten! ki az égnek
Millió szemet adtál ember tettein
Őrködni: mért nem húnynak el örökre,
Ha igaz, mit itt sápadva olvasok?
Szerettelek, hölgy! s tudnálak tovább is,
Ám telve bűnnel e dicső edény.
De most kimondom: fellázad valóm, mert
Nem férfi az, nem nemes, a ki tudja,
Ben bűn lakik s mégis kopogtat ott.
Szép hárfa vagy, érzékid a hurok:
Ha megpenditnék nem tiltott dalokra,
Eget s lakóit vonná hallgatókul;
De idő előtt már felharsant zenéje
S csak a pokol lejt ilyen nyers zenére.
Többé bizony nem gondolok veled.

ANTIOCHUS.

Hozzá ne érij, Perikles, életedre!
Mert – mint a többi – törvényünk e czikkje
Ép oly veszélyes. Im, időd lejárt:
Olld meg a rejtélyt, vagy vár az ítélet.

PERIKLES.

Király! nem halljuk örömet
A bűnt, a melyet örömet teszünk;
S rád hárul épen éles vád, ha szólok.
Ki könyvet visz fejdelmek tettiről,
Ha zárva tartja, biztosabban él:
Mert kósza szellő, bűn elhírelése,
Mások szemébe port fú, mig bolyong;
De végre mégis drágán megfizetjük:
Elszáll a szél, s a kór szem újra jól lát,
Elzárni a bántó leget. Vakond
Halmot túr ég felé, vádúl a nyüzsgő
Emberfaj ellen, s éltevel lakol.
Királyok földi istenek, a bűnben
Önakarajok lép törvény helyébe,
S ha Zeus hibáz, ki mondja ezt szemébe?
Tudsz eleget már: jobb lesz, fojtsuk el,
Mi csak rutabb lesz, hogyha szárnyra kel.
Kedves nekünk, mely szült, az anya teste:
Engedd, e főt is nyelvem úgy szeresse.

ANTIOCHUS.

(félre).

Vón' bár enyém e fej! Fölfedte titkom'
De símogassuk. *(Fen.)* Ifjú fejdelem!
Habár szabályunk szigorú betűje
– Mert rossz, fonák volt magyarázatod –
Élted fölött itélnünk jogot ád;
De a hit, hogy ép oly szép fa sarja vagy,
Mint szép magad, másképp hangolja kedvünk'.
Negyven napot még engedek: ha addig
Titkom' feloldod, e kegyünk mutatja,
Mily örömmüket leljük ily fiúban.
Vendégeül lát addig udvarunk,
Becsületünkhöz és rangodhoz illón.

(Antiochus, Leánya és Kiséretök el.)

PERIKLES.

Udvariság mint vágy a bűnt befedni,
Midőn a tett csupa képmutatás,
S nincs rajta más jó, külszin egyedűl!
Ha igaz az, hogy rossz volt a feloldás:
Oly gonosz akkor nem vagy, lelkedet
Hogy meggyaláztad rút vérfertezéssel:
Mig most fiú vagy s apa egy személyben,
Mert ronda vágygyal lányod' öleled
(Nem az apát, férjt illet ily gyönyör);
És anyja húsát eszi a leány,
Mert mocskot ejtett anyja nyoszolyáján;
És mérget termő kigyó mindenik,
Bár a virágok szinmézét eszik.
Ég véled! Ildom szól, ki nem pirúl
Éjnél sötétebb ocsmány tetteért,
Ezt éjbe földni mindent megkisért.
Új bűnt szül egy bűn, s mint a füst a lánggal,
A gyilkos ép oly rokon a bujával.
Hogy fel ne áldozz jó hirednek engem,
Jó lesz e vérszől futva menekednem. *(El.)*
Antiochus visszajő.

ANTIOCHUS.

Rejtélyemet megoldta, és ezért
Enyém lesz a feje.
Ne éljen ő, kürtölni szégyenem',
És szerte szórni, milyen undorító
Bűnben leledzik Antiochus:
Meghalsz ezért hát tüstént, herczegem!
Jó hirt bukásod biztosít nekem.
Ki van itt szolgálatunkra?
Thaliard jó.

THALIARD.

Hívsz, uram?

ANTIOCHUS.

Thaliard, te belső szolgánk vagy, veled
Lelkünk megosztja minden titkait;
S hűségédért magasbra léptetünk.
Nézd, Thaliard, ez méreg, ez arany;
Gyülöljük Tyrus fejedelmét: te öld meg.
Hogy kérdd okát, mért? meg nem illet az,
Mínthogy parancsunk. Meg van téve, szólj?

THALIARD.

Megvan, uram.

ANTIOCHUS.

Elég.

Hírnök jó.

Saját lehelleteddel

Hütsd le magad', s szólj, mért e nagy sietség?

HÍRNÖK.

Uram! Perikles megszökött. *(El.)*

ANTIOCHUS.

Ha élted

Kedves, utána! s mint a nyíl gyakorlott
Ijász kezéből betalál kinézett
Czéljába: úgy te meg ne térj, mig azt nem
Jelentheted, Perikles halva van.

THALIARD.

Csak nyíllövésre jusson ő elé,
Biztos a zsákmány. Ég veled, király. *(El.)*

ANTIOCHUS.

Isten veled! – Mig halva nem tudom,
Szivem, fejemben nincsen nyugalom. *(El.)*

II. SZÍN.

Tyrus. Terem a palotában.

Perikles jó.

PERIKLES.

(a kün levókhöz).

Ki se zavarjon! –

Mért lett ily szokott

Vendég e gyásztárs, eszmék zűrzavarja,
Borongó mélakór: hogy percznyi nyugtom
Nincs fényes nappal, sem a békes éjjel,
E sírban, hol aludni kén' a búnak?
Kéjek mosolygnak rám s szemem kerúli,
Oly messze a vész Antiochiában,
S rövid lesz karja, hogy elérjen engem;
De felvidíteni nem tud sem a kéj,
Se nem vigasztal a vész távola.
Biz így van az: a lelki indulatnak,
A melyet egykor nemze rémület,
Később a gond ad tápot, életet;
S a félelem, hogy ez s az megesik,
Megnő, s gonddá lesz az, hogy meg ne essék.
Így állok én is. A nagy Antiochus
(Csekély vagyok, hogy véle sikra szálljak,
'sz oly nagy, hogy tetté válik akarátja!)
Hirhordónak hisz, esküm hallgatás bár.
Mit ér, ha mondom: tisztelem? ha ő
Gyanúba' tart, hogy meggyalázhatom;
S ha kitudódnék, a mi megpirítja,
Elfojtaná ő a hír kútfejét.
Ellensereggel országomba árad,
S oly óriásnak látszik majd had élén,
Hogy bátorságot rémület elűz,
Hadunk leverve, bár még sikra sem szállt
S alattvalók lakolnak büntelen.
Aggályom értök s nem magam baja –
Ki fasudár vagyok csak, fedni, óni
A gyökeret, a melyből sarjadék –
Bágyasztja lelkem', testem' elemésztí,
S előbb így büntet, kit büntetni ő vágy.
Helicanus jó Urakkal.

1. UR.

Szentelt szivedbe szálljon üdv, vigasz!

2. UR.

S lelked maradjon, mig körünkbe térsz,
Békés, nyugalmas.

HELICANUS.

Csitt, csitt, urak! tapasztalás beszél.
Ki hízeleg, gyalázza a királyt:
Bünök fuvója a hizelkedés:
Kinek hizelgnek, szikra az csupán,
De a fuvástól izzó hév leszen;
Holott a gáncs, ha hódoló s igaz,
Királyt megillet, mert ember, s hibázhat.

Békét ha hirdet itt signor Hizelgés,
Szépelg csupán s élteddel harczot űz.
Bocsánat! avagy üss, ha tetszni fog:
Térdnél alább hajolni nem tudok.

PERIKLES.

Távozzatok ti! Nézzétek, mi áruk,
Mi szállitmányok vannak kikötőnkben,
S jertek megint fel. *(Urak el.)*
Helicán, te minket
Megindítál: mit látsz tekintetünkben?

HELICANUS.

Komor borút, fenséges úr.

PERIKLES.

Ha ily nyilat rejt a nagyok szeme,
Hogy mert szemünkbe bosszút szórni nyelved?

HELICANUS.

Hogy mer az égre nézni a növény,
Mely őt növeszti?

PERIKLES.

Életed, tudod,
Kezembe' van.

HELICANUS.

Magam feném a bárdot:
Csak sujtanod kell.

PERIKLES.

Állj fel, kérlek, állj fel!
Ülj le: hizelgő nem vagy, köszönöm;
És mentsen Isten, hogy hibáikat
Burkolva, rejtve hallják csak királyok:
Derék tanácsos s fejedelmi szolga,
Ki bölcseséggel szolgává teszsz
Egy fejedelmet, mondtsza, mit tegyek?

HELICANUS.

Hordd túrve a bajt, mit magadra vettél.

PERIKLES.

Miként egy orvos, úgy szólsz, Helicán,
Ki oly italt ajánlasz énnekem,
Melyet remegnél tenmagad meginni.
Figyelj tehát. Antiochiába mentem,
Hol, mint tudod, daczolva a halállal,

Egy csoda-hölgyet óhajték kivíni,
Ki majd utódot szülne fejdelemnek
Fegyvereül s a népnek örömmül.
Mindent felűlmúlt arcza, ám a többi
(Titkot sugok!) mint vérfertőzet undok.
Én fölfedém; a bűnös atya színlé,
Nem ütni, símogatni vágy; de tudjuk,
Ha zsarnok csókol, üdvös félni akkor.
S félelmem úgy nőtt, hogy elillanék
Jólelkü védóm, gondos éj takart.
Hogy ide értem, el-elgondolám,
Eddig mi történt és még mi jöhet.
Tudtam, hogy kényúr, s kényúr-rettegés
Nem fogy, erősbül esztendőivel.
S ha ő gyanakszik (és nincs benne kétség),
Hogy hallgatózó légnek kibeszéltem,
Hány ifju herczeg vére omla már,
Hogy rejtve tartsa, ágya iszonyát:
Haddal jövend, hogy múljék gyanuja,
S örvül koholja, megbántottam őt.
E vétkemért – ha ugyan az! – egész nép
Irgalmatlan harcz vérszit szenved:
Szeretetem a néphez s közte hozzád,
Ki ép ezért gáncsoltál...

HELICANUS.

Oh uram!

PERIKLES.

Szemembül álmot és vért arczaimból
Kiszítt: ezernyi kételylyel evődöm,
Hogy álljam utját a közel viharnak;
S mert nincs reménység népemen könnyítnem,
Sorsát siratni méltónak tekintem.

HELICANUS.

Uram! ha már hát szólnom engedél,
Nyíltan beszélek. Féled Antiochust,
S hiszem, a kényúr méltán is ijeszt,
Ki életedre tör nyílt háborúval,
Vagy fondor árulással. Ép ezért
Utazni menned jó lesz egy időre,
Mig düh-bosszúját elfelejti, vagy
Párkák lemetszik élte fonalát.
Add át a kormányt bárkinek, ha nékem:
Mint fény a naphoz hűn, töltöm be székem’.

PERIKLES.

Hűségedet kétségbe nem vonom.
De hogyha ránk tör, mig távol vagyok?

HELICANUS.

Akkor a földdel elegyül legott
Vérünk, a honnan éltünk származott.

PERIKLES.

Elhagylak ím most, Tyrus! útamat
Tarsusba vészem, ott hallok felőled
S leveleidhez tartom magamat.
Népem javáért gondomat te vedd át,
Elbirja azt bölcs lelked ereje.
Szavad elég: ne esküdjél: a ki
Hűtlen amahhoz, ezt is megszegi.
Hűn s feddhetetlen járjunk el körünkben,
Idővel így kitűnik a való:
Jó úr valék s te jó alattvaló. *(Mindketten el.)*

III. SZÍN.

Tyrus. Előterem a palotában.

Thaliard jó.

THALIARD.

Így! ez itt Tyrus, ez itt az udvar. Perikles királyt kell itt meggyilkolnom; ha nem teszem meg, bizonyos, hogy otthon felakasztanak: veszélyes dolog. Hm! csak most érzem, mily bölcs ficzkó volt az, és mély belátású, a mi neki tetszik, azt kívánta: egyetlen titkát se tudassa véle. Most látom, volt oka reá: mert ha a király azt parancsolja: légy gazember! hódolati esküd köt le, hogy az légy. – Csitt! itt jönnek a tyrusi urak.
Helicanus, Escanes és más Urak jönnek.

HELICANUS.

Nem kell tovább, országnagy társaim'
Faggatnotok, mért távozott királytok:
Reám bizott pecsételt teljhatalma
Világosan szól, hogy utazni ment.

THALIARD.

(félre).
Mit! nincs hon a király?

HELICANUS.

Ha még kívántok bővebb értesítést,
Mért távozott, hogy még bucsút se vón
Hűségetektől: felvilágosítlak.
Antiochiában...

THALIARD.

(félre).

Hah! Antiochiáról!

HELICANUS.

Mért? nem tudom, királyi Antiochus
Kegyét veszíté; hitte legalább;
S mert bántja kétség, bűne mi lehet:
Mutatni bűját, önmagát fenyíti;
S így most hajósok élte vészit osztja,
Hol minden perczben fenyeget halál.

THALIARD.

(félre).

No így már látom, mostanában,
Ámbár akarjam, föl nem kötnek engem.
Hogy távozott, uram kedvére lesz:
Földről menekvék, a vizen vesz el.
Lépünk elő. *(Fen.)* Üdv, Tyrus nagyai.

HELICANUS.

Üdv, Antiochus hive, Thaliard!

THALIARD.

Ótőle hoztam
Üzenetet Perikles fejedlemnek;
De mert úgy értém, már midőn kiszálltam,
Hogy ismeretlen utra kelt királytok,
Az üzenetszó megtér kútfejéhez.

HELICANUS.

Nincs ok reá, hogy vágyjunk hallani:
Nem minket illet, fejedelmünk' csupán.
De mielőtt mégy, Antiochiát
Vendégül látja Tyrus mint barát! *(Mind el.)*

IV. SZÍN.

Tarsus. Terem a kormányzó lakában.

Kleon, Dionyza és Kisérőik jönnek.

KLEON.

Szólj, Dionyzám, tán itt megpihenjünk,
S míg elbeszéljük mások búbját,
Ez a magunkét megtanit feledni.

DIONYZA.

A tűzre fúnál, azt hivén, kioltod.

Ki dombot ás le, mert föl égbe nyúl,
Egyet leront s magasb hegyet emel.
Boldogtalan, ép ilyen a mi búnk:
Itt sorscsapásnak nézzük csak szemével,
Míg nyesve, mint fa, még magasbra nő fel.

KLEON.

Oh Dionyza!
Hallgasson-é, ki tápszerért eped?
Titkolja éhét, míg éhen vesz el?
Harsogja nyelvünk fennen ki a légbe
Búnk', szenvedésünk', és szemünk zokogjon,
Mig újat lélekzik tüdőnk s kidörgi
Még hangosabban, hogy: ha alszik ég,
Mig mi nyomorgunk, – virradjon, segéljen!
Szóm lesz tehát sok évi szenvedésrül;
Ha elakadnék, könyved lesz segélyül.

DIONYZA.

Én rajtam nem mulik, uram.

KLEON.

E Tarsus,
A melyen urkodom, a melyre bőség
Tartá ki telt kezét; hol utczaszerte
Gazdagság szórta volt ki önmagát
Nagy büszke tornyok felhőt csókolának
S csak bámulattal látta idegen;
Hol férfi, nő oly pompában diszelge,
Hogy egy a másnak túkre lehetett;
Gyönyör volt látni dús, telt asztaluk',
Hol nem evés, de vigság volt a czél;
Nyomor lenézve, nőtt a büszkeség:
E szót: segítni, szívből gyűlölék!

DIONYZA.

Oh nagyon is igaz!

KLEON.

De im az ég
Mit nem tehet! Mily változás! A száj,
Melynek imént még föld, viz, lég kicsiny volt,
Tetszésinek hogy eleget tegyen,
Bár bőven adta mindenik szülőttit,
Mint nem-lakott ház roskad, dúledez,
Most eleped, mert nincs gyakorlata;
Az íny, a melynek két nyárral előbb
Mindig csak újabb inger élve kellett,
Kenyérnek örülne most s koldúlna érte;

Az anya, a ki kisdédét becézve,
Nem lelt elég dús kelmét, óh a drága
Kedvencz kicsínyt most kész megenni is.
Éhség foga éles: sorsot húz a férj s nő,
Melyik haljon meg társa élteért.
Itt egy siró hölgy, férje ott; sok eldűl,
És a kik látják ott az eldülőket,
Nincs erejük már eltemetni őket.
Nem így van-é?

DIONYZA.

Tanúja arczunk s beesett szemünk.

KLEON.

A városok, kik dúsan éldelik
Bőség kupáját s boldog adományit,
Bár dőzsölés közt látnák könyeink!
Övék lehetne Tarsus nyomora.
Egy Úr jó.

ÚR.

Hol a kormányzó?

KLEON.

Itt vagyok. Siess,
Mondd el a gyászt, melynek hozója vagy:
Hajh! mert vigaszt már nem remélhetünk.

ÚR.

Úgy láttuk a közel part széliről,
Hogy egy derék hajóhad tart felénk.

KLEON.

Előre tudtam!
Nem jó a bűgond egyedül, magával
Hoz örököszt is, hogy utódja légyen:
Így van velünk is. Hogy kizsákmányolja
Egy szomszéd nemzet gyászos nyomorunk',
Haddal tömé e bárkák üregét,
Leverni minket, kik már lent vagyunk,
S boldogtalant legyőzni engemet,
Bár nem dicsőség ilyen diadal.

ÚR.

Ettől ne tartsunk, békét hoznak ők:
Mutatja lengő hószín zászlajok;
S barát, nem ellenképen jöttenek.

KLEON.

Hajh! nem tudod, mit mond a példaszó:
A legszebb látszat leggonoszb csaló.
De hozzon e had, a mit tud s akar:
Miért remegnénk?
Megnyilt az örvény s félig benn' vagyunk.
Mondd főnöküknek, itt várok reá,
Megtudni tőle, honnan jó, s miért,
És mit kíván.

ÚR.

Megyek, uram. *(El.)*

KLEON.

Üdvöz, élénk ha békét hozva lép;
Ha harczot: erre képtelen a nép.
Perikles jó, Kiséretével.

PERIKLES.

Kormányozó úr! – úgy halljuk, te vagy –
Népünk, hajóink meg ne rémitsék
szemed' fellobbant tűzi jel gyanánt.
Tyrusba' hallók már inségteket,
S most látjuk itt az utczák pusztulását:
Nem is hozunk mi új bút könyetekhez,
Könnyitni jöttünk súlyos terheit.
E mi hajóink, melyek – tán hiszed –
Megtömve vannak, mint a trójai ló,
Kitörésre váró véres csapatokkal:
Telvék gabonával, szükséges kenyérnek:
Éhen halók majd tőle meg' fölélnek.

MIND.

Oh védjenek meg Gréczia isteni!
Érted könyörgünk.

PERIKLES.

Kérlek, keljetek föl!
Szeretetet csak, nem várunk imádást,
S népünk, hajóink jó fogadtatást.

KLEON.

Ha bárki tőled megtagadja ezt
S csak gondolatban hálátlan irántad:
Nőnk, gyermekünk legyen bár, vagy magunk:
Ég s ember átka űzze őt nyomon!
Addig (remélem, meg nem lesz soha)
Üdvözlégy, fenség, nálunk s városunkban!

PERIKLES.

Vendég leszünk hát, s addig múlatunk,
Míg ránk mosolyog zordon csillagunk.
(*Mind el.*)

Második felvonás

Gower jó.

GOWER

Itt láttatok egy nagy királyt,
Ki megfertőzte magzatát;
S egy jobbat is, nemesb urat,
Kit szó, tett jámbornak mutat.
Hát legyetek nyugton, a mig
Inségin átviaskodik.
Lesz példa, hogy kinek veszélyben
Vagyon a kormánybot kezében:
Morzsát veszít, halmazt talál.
Kit ajkam áld, a jó király
Tarsusban él még, hol kiki –
Beszédje szentírás – hiszi,
És tettinek emlékjelül
Nevét dicsőjtő szobra épül. –
Ám szemetek' más új dolog
Foglalja el: elhallgatok.

NÉMA-JÁTÉK.

Egy felől Perikles jó Kleonnal beszélgetve, egész kíséretökkel. Másfelől egy nemes levelet hoz Periklesnek. Perikles megmutatja a levelet Kleonnak, aztán megjutalmazza a követet és lovaggá üti. Perikles, Kleon stb. el más-másfelé.

GOWER.

Otthon maradt jó Helicán:
Nem hereként hogy egye tán
Az idegen mézt; sőt azon volt,
Gonoszt megölje, védje a jót;
S fejdelve vágyát teljesíteni,
Őt minden ujról értesíti:
Gaz Thaliard mint jöve el
Orgyilkos rejtett tervivel;
S hogy jobb leszen, ha végre ő
Tarsust elhagyja s visszajő.
Hallgat reá. Tengerre kel,
Csöndet hol ember ritka lel.
Im már is zúgni kezd a szél,
Égzenegés fönt, len a mély

Mentő lakát üzik-verik,
Hogy végre is rommá törik;
S a jó királyt, ki koldus-árva,
Viz árja partról partra hányja.
Mind veszve, népe, vagyona,
Ő menekült csak egymaga;
Míg sors, üldéstől fáradozottan,
Meggzánta őt s kidobta ottan.
Itt ő! A többit már ne kérdd:
Agg Gower dalával véget ért. (El.)

I. SZÍN.

Pentapolis. Nyílt tér a tengerparton.

Perikles jó, átázva.

PERIKLES.

Szűnjék a düh, bűsz égi csillagok!
Dörgés, eső, szél: emlékezzetek meg,
Hogy a földi ember gyarló rabotok:
Én hódolok, mint természet kívánja.
Oh! szirtre sujtva, partról partra úzvén
Hullámok élve csak azért hagyának,
Hogy elgondoljam, mily közel halálom.
Legyen elég már zord hatalmatoknak,
Hogy mindenemből kiraboltatok;
S habsirotokból kit kilöktetek,
Egy vágya van: itt békén halni meg!
Három Halász jó.

1. HALÁSZ.

Hahó! bór ködmön!

2. HALÁSZ.

Hé! gyere, vidd a hálókat.

1. HALÁSZ.

Nos, nem hallod, rongyos ületű!

3. HALÁSZ.

Parancs', gazd'uram?

1. HALÁSZ.

Mozdulj ízibe, lódulj! mert bizony Isten, ész nélkül mozdulsz ki onnan.

3. HALÁSZ.

Ugysegéljen, gazd'uram! azokra a szegény emberekre gondoltam, kik ép előttünk
sülyedtek el.

1. HALÁSZ.

Ah, szegény lelkek! Fájt szívemnek, mikor hallottam, mily keservesen jajgattak: segítsünk rajtok; holott, fájdalom! minmagunkon is alig segíthettünk.

3. HALÁSZ.

Dejszen, gazd'uram, nem megmondtam én előre, mikor láttam, hogy ugrál, ficzánkol a cselle? Azt mondják, félig hal, félig hács? A patvar vigye! a hányszor csak felbukkannak, már tudom, lesz mosakodás. Gazd'uram! az nem megy csak a fejembe, hogy élnek a halak a tengerben?

1. HALÁSZ.

Hogyan? Hát mint szárazon az emberek: a nagyok megeszik a kicsinyeket. Semmivel sem tudnám a mi gazdag pénzsájkjainkat oly találóan összehasonlítni, mint a czápával: mint játszik, hempelyeg, maga előtt hajtva nyomorú prédáját, míg végre lenyeli valamennyit egy falatra. Ily czápák, hallom, a szárazon is vannak, kik addig tátognak, míg az egész községet templomostúl, tornyostúl, harangostúl, mindenestül el nem nyelik.

PERIKLES.

Csinos hasonlat!

3. HALÁSZ.

Tudja gazd'uram! ha én vagyok az egyházfi, az nap a toronyban szerettem volna lenni.

2. HALÁSZ.

Ugyan mért?

3. HALÁSZ.

Mert hát akkor engem is elnyel; s ha egyszer a hasában vagyok, oly iszonyú harangozást viszek véghez, hogy addig nyugtot nem talál, míg a harangokat, tornyot, templomot és községet megint mind ki nem adja magából. Ha csak a jó Simonides király volna az én véleményemen...

PERIKLES.

Simonides?

3. HALÁSZ.

Majd megtisztítanók az országot e heréktől, kik a méh mézít elrabolják.

PERIKLES.

Imé! a tenger úszonyos lakóján,
Hogy magyarázzák ember gyöngeségit;
S hogy megtanulják itt a tengeren,
Mi a nemes tett, mi a nemtelen!
Derék halászok, béke munkátokra!

2. HALÁSZ.

Derék! mit gondolsz ezzel, jó fiú? Ha ily nap tetszik neked, bízvást kivakarhat'd magadnak a naptárból, senki se néz utána.

PERIKLES.

Láthatjátok, a tenger hányt ki partotokra.

2. HALÁSZ.

Mily részeg gazember volt az a tenger, hogy téged ép útunkba hányt.

PERIKLES.

Kit laptává tett tenger és vihar,
Hogy véle ott a roppant laptatéren
Kedvére játszszerk, az esd: irgalom!
Az könyörög, ki nem koldult soha.

1. HALÁSZ.

Hogy-hogy, barátom, nem tudsz koldúlni? Itt ebben a mi görög tartományunkban
vannak, kik többet szereznek koldulással, mint mi dolgozással.

2. HALÁSZ.

Hát talán halászni tudsz?

PERIKLES.

Sohasem gyakoroltam.

2. HALÁSZ.

No akkor, úgyszé! éhen halsz, mert biz itt mai napság semmit se kapni, ha csak halászni
nem tudsz utána.

PERIKLES.

Mi voltam, elfeledtem; mi vagyok,
Inség tanít meg gondolóra venni.
Mevett a fagy már; vérem csupa jég;
Nyelvemnek is csak alig adhat annyi
Élethevet, hogy esdhessen: segélyt!
S ha ezt nem adtok, kérlek, a halottnak
Sirt ássatok: 'sz én is ember vagyok!

1. HALÁSZ.

Mit! halottnak, mondod? Tyűh! Isten mentsen! Ihol e! itt van egy gunya: csak vedd fel,
burkold be jó melegen magadat. Így la! Ni, mily csinos legény! Jer velünk haza: lesz
húsunk ünnepnapokon, halunk bőjti időben, sőt rá még téasztásunk, fánkunk is. Szívesen
látunk!

PERIKLES.

Köszönöm.

2. HALÁSZ.

Hallod-e, barátom, te azt mondtad, nem tudsz koldúlni.

PERIKLES.

Csak kértem.

2. HALÁSZ.

Csak kértél? Hm! Így hát én is kérővé leszek, hogy elkerüljem a korbácsot.

PERIKLES.

Ej! hát nálatok minden koldúst megkorbácsolnak?

2. HALÁSZ.

Oh nem mind, barátom, nem mind! Mert ha minden koldúst megostoroznának, nem kívánnék jobb keresetet, mint a poroszlóét. – De most már megyek, gazd'uram, a hálókat felhúzni.

(Két Halász el.)

PERIKLES.

Mint illik munkájokhoz e tiszta víg kedély!

1. HALÁSZ.

Halldsza, uram! tudod-é, hol vagy?

PERIKLES.

Nem biz én.

1. HALÁSZ.

Úgy hát elmondom: e hely Pentapolis, és királyunk a jó Simonides.

PERIKLES.

A jó Simonides királynak hívjátok őt?

1. HALÁSZ.

Annak, uram! s meg is érdemli e nevet békés kormánya és jóságos uralkodása által.

PERIKLES.

Boldog király, mert uralkodásaért a „jó” nevet nyere alattvalóitól. – Mennyire van e parttól udvara?

1. HALÁSZ.

Biz az félnapi járásnyira is lehet. Azt is megmondom, hogy gyönyörű lánya van, ki holnap üli születése napját. Fejdelmek és lovagok gyűltek össze a világ minden részéből, hogy sorompóba lépjenek és megvíjanak szerelméért.

PERIKLES.

Ha vágyaimmal egyenlő volna szerencsém, örömet lennék én is egyikök.

1. HALÁSZ.

Oh uram, vegyük a világot, a mint van: a mit az ember maga véghez nem vihet, megszerezheti azt felesége üdvösségének árán.

Visszajő a Két Halász hálót húzva.

2. HALÁSZ.

Segítsen, gazd'uram, segítsen! Itt egy hal akadt meg a hálóban, mint szegény ember

igazsága törvényben: nem akar kijönni. Hogy a nyavalya essék belé! Hah! kün van valahára, s ihon ni! rozsdás fegyverzetté változott.

PERIKLES.

Fegyverzet? Kérlek, hadd lássam, barátim!
Hálám' fogadd, sors! hogy ki annyit üldél,
Adsz valamit most jobb kor zálogául:
Habár enyém volt, része örökömnek,
Nekem hagyá azt boldogult atyám,
Szoros parancscsal (ép vég percziben):
„Tartsd meg, Perikles! köztem s a halál közt
Pajzs vala egykor” (s e karvasra nézett),
„Megmenté, tartsd meg, és hason veszélyben
Ég óvjon ettől! védjen téged is.” –
Hú társam is lett: oly hön szeretém,
Mignem dühében bósz ár elvevé,
Bár – csendesülten – visszaadta ismét.
Sors, köszönet! Nem baj hajótörésem,
Atyám örökjét mert kezemben érzem!

1. HALÁSZ.

Hogy érted ezt, uram?

PERIKLES.

E drága vértet kérem tőletek,
Mert pajzsa volt az többször egy királynak:
E jelről ismerem. Hön szeretett,
S ő érte vágynék birtokába jutni;
S vezessetek királytok udvarába,
Ezzel lovagként léphetek fel ott.
S ha tán alanti sorsom felgyarapszik,
Bő lesz a díj; adóstock lészek addig.

1. HALÁSZ.

Talán bizony a hölgyért akarsz lándzsát törni?

PERIKLES.

Meg kell mutatnom, mily erős e kar.

1. HALÁSZ.

Isten neki, vidd hát! és az istenek gyámolítsanak benne.

2. HALÁSZ.

Jó, jó; hanem aztán el ne feledd ám, barátom, hogy mi húztuk ki e köntöst a tenger zajló mélységéből: némi haszon, némi nyereség üthetné markunk'. El is várom, uram, ha Isten fölviszi dolgodat, megemlékezel, kitől kaptad.

PERIKLES.

Hidd el, meg én.

Segélyetek öltöztetett aczélba. –
Daczára tenger vad rabló dühének,
Te arany ékszer! karomon maradtál:
Értékedig most olyan mént veszek,
Ha felszököm rá, diszes dali léptét
A bámulóknak látniok gyönyör lesz. –
Csupán, barátom, egy hiányozik még:
Egy pár lábszár-fedő.

2. HALÁSZ.

Arról is gondoskodunk: legjobb felöltömet adom oda, szabhatsz belőle egy párt, és én magam kísérlek el az udvarba.

PERIKLES.

Jer hát, dicsőség, töltsd be óhajom!
Vagy diadal, vagy még lejobb bukom.
(*Mind el.*)

II. SZÍN.

Ugyanott. Nyilvános út vagy lépcsőzet, mely a sorompókhöz vezet. Hozzá közel sátor a király, királylány, urak, hölgyek stb. számára.

Simonides, Thaisa, urak és Kiséret jönnek.

SIMONIDES.

Kész a lovagság tornát kezdeni?

1. ÚR.

Kész már, királyom! és magát
Hogy bemutassa, rátok vár csupán.

SIMONIDES.

Mondd, itt vagyunk; s kiért ez ünnep áll,
Hogy megtiszteljük születése napját,
Itt ül leányunk, szépség magzata,
Kit ég csodás látványnak alkota. (*Egy Úr el.*)

THAISA.

Király atyám, nagyon kitűntetél
Dicséretiddel, bár becsem csekély.

SIMONIDES.

Kellő, hogy így legyen: mert fejedelmet
Az ég mintának alkot, másaul.
Elhanyagolva, ékszer fényt veszít,
És nem becsúlve, fejdelem, nevit.
Dísz-tisztet az lesz, hogy kimagyarázd
Minden lovagnak tetteit jelszavából.

THAISA.

Meg is teszem becsület kedviért.

Egy Lovag jó, átlépdél a színen; pajzsát apródja a királylánynak nyújtja át.

SIMONIDES.

Ki ez, ki itt először lép elé?

THAISA.

Dicső atyám, ez spartai lovag;

És a czimerkép pajzsán: fekete

Aethiopi ember, nap felé nyuló;

A jelszó: *Lux tua vita mihi.*

SIMONIDES.

Hón szeret az, ki tiednek tartja éltét.

A második lovag lépdél át.

Ki másodiknak lép elénk, ki ez?

THAISA.

Király atyám, ez macedóni herczeg;

Jelképe, melyet paizsán visel,

Hölgytül legyőzött fegyveres lovag;

Spanyol a jelszó: *Piu por dulzura que por fuerza.*

A harmadik lovag lépdél át.

SIMONIDES.

S a harmadik?

THAISA.

Antiochiai;

Lovagfüzért hord czimerképeül;

Jelszava: *Me pompae provexit apex.*

A negyedik lovag lépdél át.

SIMONIDES.

És a negyediké?

THAISA.

Lefele fordult lángu fáklya az;

Jelszó: *Quod me alit, me extinguit.*

SIMONIDES.

Jelzi, mi nagy a szépség ereje:

Hogy lángra gyujt, de gyilkol is vele.

Az ötödik lovag lépdél át.

THAISA.

Az ötödik felhő övezte kéz,

Mely próbakón megpróbált aranyat tart;

Jelige: *Sic spectanda fides.*
A hatodik lovag lépdél át.

SIMONIDES.

S mi ez utolsó, melyet a lovag
Oly kecsesen nyujtott eléd maga?

THAISA.

Úgy gondolom, hogy jövevény; a jelkép:
Szárz faág, mely csúcsán zöld csupán;
A jelszó: *In hac spe vivo.*

SIMONIDES.

Csinos hasonlat:
Reméli ő, hogy gyászos helyzetéből
Még felvirúlhat sorsa általad.

1. ÚR.

Szükséges is, hogy jobb legyen, a mit
Gondol magában, mint a külső látszat.
Biz ez javára nem sokat beszél:
Mert azt mutatja rozsdás külseje,
Ostort gerelynél többet forgatott.

2. ÚR.

Idegen ő, mert biz furán szerelve
Jelent meg e dísz-tornaünnepen.

3. ÚR.

Vértjén készántag hagyta tán a rozsdát,
Hogy ma a porban surolhassa le.

SIMONIDES.

Bolond a vélemény: ítélni kész
Külszín után a belsőt: szívet, észt. –
De ime jönnek már a lovagok;
Mi a karzatra vonulunk. *(Mind el.)*
(Nagy ujjongás; a nép kiáltja:)
A köz-lovag!

III. SZÍN.

Ugyanott. Díszterem. Lakoma készül.

Simonides, Thaisa, Perikles, Hölgyek, Urak, Lovagok és Kisérőik jönnek.

SIMONIDES.

Hogy szívesen fogadlak,
Fölösleges vón' mondanom, urak.

Tetteitek könyvére czimlapúl
Felirni még vitézi híretek'
Több volna, mint mit vártok s mennyi illő:
Mert minden érték önmagát dicséri.
De rajta, vig kedv! kedv kell lakomához:
Fejedelmek vagytok és vendégeim.

THAISA.

De te az én vendégem s lovagom:
Megkoronázlak diadal-füzérrel
Királyurává e nap üdvinek.

PERIKLES.

Nem érdem, inkább jó szerencse volt.

SIMONIDES.

Nevezd akárhogy: e nap a tied,
S itten, reménylem, egy sincs rád irigy.
Művészt ha alkot természet, kiválaszt
Mindannyi közt kitűnő néhányat:
S te legkiválóbb növendéke vagy. –
Ünnepkirálynő: lányom! ülj ide;
Érdem szerint, udvarnagyunk, a többit.

LOVAGOK.

Nagyon megtisztelsz, jó király.

SIMONIDES.

Ti hoztok
Kedvet nekünk: szeretjük a nemest:
Istent gyűlöl az, ki gyűlöli ezt.

UDVARNOK.

Ez itt helyed.

PERIKLES.

Más jobban illenék.

1. LOVAG.

Ne vonakodjál: lovagok vagyunk:
Szívünk, szemünk nem irigy a nagyokra,
S megvetve nem néz az alacsonyakra.

PERIKLES.

Mily megelőzők vagytok!

SIMONIDES.

Ülj le, ülj le, –

Eszmék királya, Zeus, tanúm: nem izlik
Étel ma, hogyha rá nem gondolok.

THAISA.

A házasság királyi asszonya,
Júnó, tanúm: izetlen minden étek,
Mert őt ohajtja szívem csemegének!
Bizony derék egy nemes ő.

SIMONIDES.

Csak falusi nemes:
A többieknél többet ő se tett:
Mint ők, gerelyt tört. Hagyjuk hát, elég.

THAISA.

Üveghez képest gyémánt ő nekem.

PERIKLES.

Olyan hasonló e király atyámhoz,
S ezt súgja: így élt ő ragyogva; trónját
Mint csillagok, fejedelmek övezék:
Ő vala napjok, néki hódolának.
Ki rá tekintte, mint kis fény hajolt meg
Koronájával ily fenség előtt.
S im fia mostan éji fénybogár:
Homályban ég, kioltja napsugár.
Látom, királyunk az Idő; atyánk
S hozzá sirunk is: nem mit epedünk,
Mit ő akar, azt adja meg nekünk.

SIMONIDES.

Nos van-e kedv, urak?

1. LOVAG.

Lehetne-e
Máskép, a hol te vagy jelen, király?

SIMONIDES.

Im e színültig teli serleget
(A ki szeret, hölgyének tölt pohárt)
Rátok köszöntöm.

LOVAGOK.

Fenség, köszönet!

SIMONIDES.

De várjunk egy kicsit:
Oly mélabúsan ül ama lovag:
Úgy látszik, udvarunk ez ünnepélye

Az ő becsével mintha föl nem érne.
Nem vetted észre, Thaisa?

THAISA.

Én, atyám?
Mi közöm ahhoz?

SIMONIDES.

Oh jegyezd meg: ebben
Istenhez légyen fejdelem hasonló,
Ki bőkezűen ad mindenkinek,
Ki hódolatra jó.
Ki nem tesz ekkép, olyan, mint szunyog:
Zajt üt s megölve bámulatra kész.
Hogy hát ittlétit édesbbé tegyük,
Mondd néki, rá köszöntjük e kupát.

THAISA.

Atyám! hogy illnék idegen iránt
Ilyen merészség hozzám? Sérelemnek
Venné szavam' tán: férfi szemeiben
A bőkezűn osztó nő szemtelen.

SIMONIDES.

Hogyan!
Ne ingerelj, lány! tedd parancsodat!

THAISA.

(félre).
Az égre! tetszőbb nem lehet parancsa!

SIMONIDES.

S hogy tudni vágyjuk, mondd aztán neki,
Honnan való s családját és nevét.

THAISA.

Király atyám ivott érted, lovag.

PERIKLES.

Köszönet érte.

THAISA.

S ohajtja, váljék élted vérivé.

PERIKLES.

Hálám neked s ő néki, s a köszöntést
Szívből viszonzom.

THAISA.

Aztán tudni vágná:
Honnan való vagy? mi neved, családod?

PERIKLES.

Nevem Perikles, tyrusi nemes;
Művészetekben s fegyverben növelt;
Kaland-keresni indultam világgá;
Népem', hajóim' elrablá vad ár,
S kilökött e partra a törés után,

THAISA.

Köszönetet mond: tyrusi nemes,
Neve Perikles,
Kitől elrablá a tenger vészei
Népét, hajóit, s őt e partra lökték.

SIMONIDES.

Az istenekre! szánom bal esetjét;
De mélabúját elüzöm. Jerünk!
Soká pazaltuk dibdabság között
Az új vigalmat váró szép időt.
Így fölszerelve, pánczélozva így,
Vitézi tánczhoz épen illetek.
Nem áll a mentség, hogy e vad zene
Tán nagyon is nyers hölgyeinknek: ők
Fegyverben, ágyban férfi-kedvelők.
(*A Lovagok tánczolnak.*)
Helyes ohajtás, helyesen betöltve.
Jer csak, lovag!
Imé e hölgy is szűklélekzetű;
S hallám, kitűnök Tyrus ifjai
Meg-megforgatni illő mód a nőket,
S a lassu tánczban hogy szintoly kitűnök.

PERIKLES.

Kik gyakorolják, úgy vagyon, királyom.

SIMONIDES.

Ah annyi ez, mint finom-nyájasan
El nem fogadni. (*Lovagok és Hölgyek tánczolnak.*)
Párok, váljatok szét!
Köszönet, urak! jeles volt mindegyik.
(*Perikleshez.*) Te legjelesb. – Kisérjen lámpa-apród
Minden urat termébe! – A tiéd
Magunk termékével szomszédos leszen.

PERIKLES.

Szolgálatodra, fenség!

SIMONIDES.

Urak! ma késő szólni szerelemről,
Pedig ez a tárgy, melyre czéltotok.
Mindenki most hát nyughelyére tér,
S mindent tegyen meg holnap céljaér'. *(Mind el.)*

IV. SZÍN.

Tyrus. Terem a kormányzó lakában.

Helicanus és Escanes jönnek.

HELICANUS.

Nem, Escanes, nem! hidd el, Antiochus
Vérfertőzettől tiszta nem vala.
Nagy istenek nem tarthaták tovább
Már vissza rég gyúlt bosszujok', melyet
Magára vont ez aljas, szörnyü bűn.
Nagysága polczán, büszke fényiben,
Midőn ő s lánya végtelen becsű
Hintóban ültek: ime az egekből
Tűz jöve s testök' összezsugorítá
Undorodásig, s oly nagy volt a bűz,
Hogy kik imádták a trónon ülőket,
Borzad kezök most eltemetni őket.

ESCANES.

Bizony csodás eset.

HELICANUS.

De jogos is: mert nagy volt e király bár,
Nagysága nem volt biztos kezes érte,
Hogy – bűn jutalma – égi nyil ne érje.

ESCANES.

Való igaz.
Három Úr jó.

1. ÚR.

Lám! sem magán, sem köz tanácskozásban.
Nincs senki más, csak ő, kiben bizik.

2. ÚR.

Némán ne tűrjük sérelmünk' tovább.

3. ÚR.

És átkozott, ki ebben nem segít.

1. ÚR.

Jertek tehát. – Egy szóm van, Helicán úr!

HELICANUS.

Hozzám? No halljuk. Jó napot, urak!

1. ÚR.

Szinig betölté medrét panaszunk,
S most végre, tudd meg, medrén túlömöl.

HELICANUS.

Panasz? Ne mocskold szeretett királytok'

1. ÚR.

Magad ne mocskold, nemes Helicán!
Hadd üdvözljük, hogyha él urunk,
Avagy kitudjuk, mely tájt boldogít
Lehelletével. Megleljük, ha él;
Ha sirba' nyugszik, ott is kikutatjuk.
Kétség ne bántson, hogyha él urunk;
S gyászt öltünk érte, hogyha meghala;
S megint szabad lesz választó jogunk.

2. ÚR.

Mert bizonyosnak hiszszük már halálát;
S tudjuk, ez ország fő nélkül vagyon,
(Mint a tetőtlen díszlak, mely hamar
Romokba dűl): azért nemes magad, ki
Legjobban értesz kormányt, úrkodást,
Fogadd, királyul, im e hódolást.

MIND.

Éljen a nemes Helicán!

HELICANUS.

Ne még, ne még, a becsület nevében!
Ne szavazzatok, ha kedves még Perikles.
Tengerbe szökném, szavatokra hajtva,
Hol a percznyi nyugvást gondtelt óra hajtja.
Csak még egy évig, kérlek, várjatok,
S tőrjétek távollétit a királynak:
Ha ez lejárt s ő nem tért vissza: akkor
Hordom igátok' aggott türelemmel.
Ha hajlam erre nem vón' bennetek:
Keressétek, nemes alattvalók!
E célra törjön daljás lelketek.
Ha rá akadtok s ő megtérni kész,
Gyémánt kövek ti lesztek koronáján.

1. ÚR.

A bölcseségnek csak botor nem enged;
S mert Helicán úr megbízása ez,
Próbát teszünk hát utazásainkkal.

HELICANUS.

Szeretjük egymást: jobbaink jelentsék;
Fenáll a hon, hol ily egy a nemesség! *(Mind el.)*

V. SZÍN.

Pentapolis. Terem a palotában.

Simonides jó, levelet olvasva; a Lovagok találkoznak vele.

1. LOVAG.

Jó reggelt, jó Simonides!

SIMONIDES.

Leányom azt tudatja, lovagok,
Hogy házasságra lépni nem fog ő
Egy év előtt.
Okát nem tudja más, csak ő maga;
Nem csalthatnám ki tőle semmi módon.

2. LOVAG.

Hozzája jutnunk nem lehetne fenség?

SIMONIDES.

Nem, semmikép nem: olyan szigorúan
Bezárkózék, hogy teljes lehetetlen.
Tíz s két havig hord még Diana-öltönyt:
Ezt Cynthia szemére esküvé;
S nem szegi ő meg szűz becsületére!

3. LOVAG.

Bucsút veszünk hát, bár kedvetlenül. *(A Lovagok el.)*

SIMONIDES.

Így! ezeken
Szépen kiadtunk; lányom levelét most.
A jövevény lovag lesz – írja – férje,
Vagy soha többé nem lép napra, fényre.
Jó, jó! izlésed egyez az enyémmel,
Kedvem szerint van; ám mily önfejú,
Még rá se gondol, tetszik-e nekem.
Helybenhagyom választását tehát
S tovább nem is halasztjuk az ügyet. –

Csitt! a lovag jó: rejsük még előtte.
Perikles jön.

PERIKLES.

Jó Simonides, áldás, áldás, üdv reád!

SIMONIDES.

Lovag, reád is! Lekötelezésnek
Mult éjjel engem édes dalaid.
Fülem – szavam rá! – még nem élvezett
Ily gyönyörű, ily lágy harmoniát.

PERIKLES.

Nem érdemem, csak fönséged kegye
Dicsér.

SIMONIDES.

Ah! mester vagy te a zenében.

PERIKLES.

Nem, jó uram! a legrosszabb tanítvány.

SIMONIDES.

Kérlek, egy kérdést hadd tegyek:
Mi véleményed lányomról, lovag?

PERIKLES.

A legerényesb hercegnő leányod.

SIMONIDES.

És szép is, úgy-e bár?

PERIKLES.

Mint nyári szép nap: csoda gyönyörű.

SIMONIDES.

Uram, leányom tetszését kivíttad,
S oly igazán, hogy mesteréül óhajt,
Ki őt tanítsad. Nézz utána hát.

PERIKLES.

Ah! hogy lehetnék méltó mesterének?

SIMONIDES.

Ő más hiszen: olvasd csak levelét.

PERIKLES.

(félre).

Mi ez? a tyrusi nemest

Szereti ő? Ah nem! ez a király
Fortélyá csak, ki életemre tör.
(*Fen.*) Oh ne iparkodj' tőrbe csalni, fenség,
Egy jövevény, sorsüldözött nemest,
Ki oly magasra nem tört, hogy leányod'
Szeresse, csak kész tisztelője volt.

SIMONIDES.

Megbűvöléd leányom', nyomorult!

PERIKLES.

Az istenekre! nem tevém,
Nem jöttem én ily bántás szándokával,
S meg nem kisértém soha még szerelmét
Megnyerni s véle a te haragod'.

SIMONIDES.

Hazudsz, áruló!

PERIKLES.

Áruló?

SIMONIDES.

Igen!

PERIKLES.

Torkába vissza – hogyha nem király,
Ki árulónak hí – lökném hazug
Szavát!

SIMONIDES.

(*félre.*)

Az égre! tetszik bátor jelleme!

PERIKLES.

Ép oly nemesek tetteim,
Mint jellemem, a melyen soha még
Nem vala aljas származás ize.
Én becsületből jöttem udvarodba,
S nem zendülőként tán uralma ellen.
Kardom az érv rá, hogy a becsületnek
Elleni mind, kik máskép vélekednek!

SIMONIDES.

Hát nem vagy az?
De itt leányom: ő legyen bizonyság.
Thaisa jó.

PERIKLES.

Ki oly erényes s szép vagy, óh jelentsd ki
Boszús atyádnak, ostromlott-e téged,
Valaha e nyelv s vaj irt-é e kéz
Csak egy szerelmi szócskát is neked?

THAISA.

No, és ha tetted volna is, ki venne
Balúl olyast, mi tetszésemre lenne?

SIMONIDES.

Ah! a kisasszony oly határozott?
(*Félre.*) Teljes szivemből örülök!
(*Fen.*) Megszelidülsz te, meghódolsz te még!
Megegyezésem nélkül akarod
Od' adni szived hajlamát, szerelmét
Egy idegennek? (*Félre.*) Ki, a mint hiszem
(S ellenkezőjét nem gondolhatom),
Velem egyenlő vérű is lehet.
(*Fen.*) Halld hát, leány! vagy meghajolsz előttem,
És te, lovag, parancsom' fogadod,
Avagy azonnal férjjé, nővé teszek!
Jertek: ajak s kéz nyomja rá pecsétjét.
Mert egyesülve célhoz értetek,
Minden reménytek ekkép eltűnék...
Búbaj helyett örömet adjon ég! –
Nos tetszik-é?

THAISA.

Ha te szeretsz, igen.

PERIKLES.

Mint éltem' s vérem', mely táplálja azt.

SIMONIDES.

Tisztába' vagytok?

MINDKETTEN.

Ha felségednek úgy tetszik, igen.

SIMONIDES.

Tetszik bizony! A nászszal sietek,
Aztán hamar csak ágyba véletek. (*Mind el.*)

Harmadik felvonás

Gower jó.

GOWER.

A nászi raj álomra dől,
Szól hortyogás minden felől,
S annál zajosban, mert a mell
Túltelt a lakzi élvivel.
A macska, égő szín szemű,
Egérlyukánál lesben ül;
Tücsök cziperg a kályhazugban.
Ha bántja szomj: annál vigabban.
Hymen a mátkát ágyba vitte,
Hol szüzességét elveszítve,
Leányt fogant. – FigyeljeteK,
S töltsék be bájos képzetek
A gyors időt. – A néma képek
Tolmácsa: állok most elétek.

NÉMA-JÁTÉK.

Egyfelől Perikles és Simonides jönnek, kíséretökkel. Egy Követ jó eljök, letérdel s egy levelet ad Periklesnek. Perikles megmutatja azt Simonidesnek: az urak letérdelnek Perikles előtt. Aztán a nehézkes Thaisa és Lychorida jönnek. Simonides a levelet megmutatja lányának: ez örömet nyilvánít. Ő és Perikles búcsút vesznek atyjától s mind útra kelnek.

GOWER.

Sok zord vadont bejártak ők,
A hű Perikles-keresők,
A föld négy ellentáju sarkát,
Mik a világot összetartják,
Hő muzgalommal, hogy bő költség,
Ló, bárka a munkát segítsék.
A ritka kutatásra végül
Hir felel, s Tyrus belsejébül
Simonideshez egy levél
Fut, a mely ilyenkép beszél:
Antiochus s lánya meghalának;
A tyrusi népség Helicánnak
Fejére tenni akará
A koronát: nem hajta rá,
A zendülést elnyomja, s nekik
Azt mondja, hogy ha még egy évig
Távol maradna a király:
Akkor szavokra készen áll
S a trónra lép. E hirbeszéd

Pentapolisból szertesztét
Szállt s a vidéket elbűvölte;
Mindenki tapsolt felüvöltve:
„Trónherczegünk király imé!
Ki álmodá ezt, ki hívé?”
Tyrusba kell most térnie;
Követni viselős neje
(Ki gátlaná?) kívánczozik;
– Hallgassuk el bú-gondjaik’! –
Dajkája véle: Lychorida.
Neptun vizén a bárka ringva
Lejt tova; utjok felin ált-
Repüle már, de újra vált
A sors szeszélye: a rémes éj
Oly zivatart zúdít elé,
Mint üldött récze, lebukó,
Fut fel s alá szegény hajó.
A hölgy sikolt, s oh szörnyü inség!
Vajúdni készti az ijedség.
A bösz vihart mi követi,
Önönmagát hadd tárja ki:
Én hallgatok. A többi minden
Illóbb, hogy itt játszszék a színen;
Nem így az, a mit én csevegtem.
Tartsátok azt meg képzeletben:
Hajó e szín, s a földelen
Áll s szól a vészvert fejedlem. (El.)

I. SZÍN.

Perikles jó, hajó földelen.

PERIKLES.

Te e nagy síknak istene, verd vissza ez
Eget s pokolt mosó hullámokat;
Szelek királya! verd bilincsre őket,
Ha a mélyből felhivád. A siketítő
Iszonyú dörgést csillapítsd le! Oltsd ki
Gyors kénsugárid’! – Halldsza, Lychorida!
Hogy van királyném? – Tán, vihar, dühödben
Magad’ egészen kiokádni készülsz?
Halál fülébe sűgás a hajós-síp:
Nem hallja. – Lychorida! – Oh Lucína!
Azok legrégibb védje, gyámola,
Kik hívnak éjjel, óh jer, istenasszony!
Ingó hajónkra! kínját rövidítsd meg
Vajúdó nőmnek! – Nos, szólj, Lychorida!
Lychorida jó, egy kiseddel.

LYCHORIDA.

Nézd e teremtet: ifjú még e helyre!
Eszmélni csak, meghalni vágya, mint rám
Biztos halál vár. Vedd öledbe romját
Hold hitvesednek.

PERIKLES.

Mily szó! Lychorida!

LYCHORIDA.

Csak türelem! viharnak ne segíts.
Nézd, hitvesedből ez maradt csak élve,
E kis leányka: légy őérte férfi
S vigasztalódjál!

PERIKLES.

Oh ég, mért teszed
Oly kedvesekké drága adományid',
Ha rögtön elveszed? Mi itt alatt
Nem kérjük vissza, mit adánk, s becsület
Dolgában istenekkel mérkezünk.

LYCHORIDA.

Oh csendesülj e gyermek kedviért!

PERIKLES.

Csendes legyen élted! hisz nem született még
Kisded ily ádáz szélvészek között.
Szelid, nyugodt jövőnek nézz elé!
Hisz a világ még fejedelmi sarjat
Nem fogadott ily durván. Boldogulj!
Hisz oly zajongó születési órád,
Minővé ég, föld, tűz, víz teheték,
Hirdetve jöttöd' szülőd méhiből.
Annyit veszítél már is, hogy soha
Mindaz, mit itt lelsz, föl nem ér vele.
Oh nézzetek rá, nyájas istenek,
Legnyájasabb szemekkel!
Két Matróz jó.

1. MATRÓZ.

Áldjon Isten, sir! Nos, van még bátorság?

PERIKLES.

Az vón' elég. Vihart nem félek én,
A leggonoszbát rajtam megtevén.
Ám e szegényért – első vizi utján –
Ohajtanám, hogy csillapodnék.

1. MATRÓZ.

Oldjátok meg ott a vitorlakötelet!
No, csak rajta! fújj, míg megpukkansz!

2. MATRÓZ.

Csak a nyílt tengerre jussunk, s bár a holdat csókolja akkor a sós zavaros hullám, nem törődöm vele.

1. MATRÓZ.

Uram, királynődet ki kell vetnünk. A tenger háborog, a szél ordít, s le nem nyugszik előbb, míg a hajó a halottól meg nincs tisztítva.

PERIKLES.

Eh! ez csak babona.

1. MATRÓZ.

Bocsánat, uram! de már mi nálunk itt a tengeren mindeddig megtartották, s mi szívósan ragaszkodunk a szokáshoz. Azért hát csak add ki gyorsan, mert azonnal ki kell vetnünk.

PERIKLES.

Tetszésetekként. Oh szegény királyném!

LYCHORIDA.

Itt fekszik ő, királyom.

PERIKLES.

Oh, szörnyü gyermekágyad volt, szerettem!
Se világ, se tűz: a zordon elemek
Elfeledének végkép; nincs időm,
Hogy megszentelve juss sirodba, rögtön
Le az iszapba kell vetnem koporsód',
Hol csontjaid emléke s az örök
Lámpák helyett majd vizhányó czetek
S morajló vízár nyomják tetemid',
Az egyszerű kagylók közt. – Lychorida!
Tintát, papirt hozzon Nestor s fűszert
S ékszerszelenczém', hozza bé Nicander
Selyem böröndöm'; e vánkosra tedd
A kisdedet. Siess; én azalatt
Imába' mondok búcsut; gyorsan, asszony!
(*Lychorida el.*)

2. MATRÓZ.

Uram! van ott len a hajó odvában egy jól iszkábált és beszurkolt láda.

PERIKLES.

Köszönöm. Mi part ez itt, barátom?

2. MATRÓZ.

Tarsushoz vagyunk közel.

PERIKLES.

Derék hajós! csak arra válts irányt
Tyrus felől! Mikorra érsz oda?

2. MATRÓZ.

Virradatra, ha a szél elűl.

PERIKLES.

Tarsus felé hát! Elmegyek Kleonhoz,
Mert ki nem állná lánykám Tyrusig:
Ott hagyom ötöt gondos ápoló
Kezek között. – Menj most, jó tengerész:
Rögtön hozom a tetemet.
(*Mindketten el.*)

II. SZÍN.

Ephesus. Terem Cerimon lakában.

Cerimon, Egy Szolga s néhány hajótörött jönnek.

CERIMON.

Hé! Philemon!
Philemon jó.

PHILEMON.

Hivtál, uram?

CERIMON.

Ételre, tűzre várnak e szegények:
Zivataros volt s háborgó az éj.

PHILEMON.

Sokat megéltem, ám mását ez éjnek
Nem láttam én soha.

CERIMON.

Uratok halott lesz, mire visszatértek:
Nincs semmi szer már, melytől gyógyulást
Lehetne várni. (*Philemonnak.*)

Ezt a gyógyszerésznek;
S mikép hat, add hirül.

(*Philemon, a Szolga s a többiek el.*)
Két nemes jó.

1. NEMES.

Jó reggelt!

2. NEMES.

Kegyelmes úr, jó reggelt.

CERIMON.

Uraim!
Már talpon ily korán?

1. NEMES.

Uram, a parton nyíltan áll lakom,
S rengett, midőn a föld meginga; rémlék,
Már széthasadnak a fenékgerendák
S minden leomlik. Aggály s rémülés
Üz ki lakomból engemet.

2. NEMES.

Im ez az ok, hogy már háborgatunk,
S nem gazda-buzgalom.

CERIMON.

Igazatok van.

1. NEMES.

De azt csodálom, hogy te, kit körül
Dús pompa vészen, ily korán elűződ
A pihenésnek arany szenderét.
Bizony csodás az, hogy a gondnak
Természet oly meghittjévé legyen,
Ha készttve nincs rá.

CERIMON.

Mindig úgy hívém,
Nagyobb ajándék tudomány s erény,
Mint kincs s nemes rang: könnyelmű utód
Ezt elfecsérli és homályba vonja;
De halhatatlan élet várja *azt*,
S istenné alkot embert. Tudva van,
Mindig buvárlám a természetet;
S titkos tanom, mely félrevet tekintélyt,
S gyakorlat által meghitté levék
Mind amaz áldott nedvvel, mely lakik
Kő-, ércz-, növényekben; természet okozta
Fenakadások ismertek előttem,
S a gyógyítás is. S oh, ez édesebb
Nyugalmat ad valódi kéjivel,
Mint ingatag dicsőség szomja, vagy

Selyem zacskókba tömni kincseim',
Min csak bolond s halál örülhet.

2. NEMES.

Irgalmad átözönli Ephesust;
Kiknek te adtad éltök' vissza, százan
Teremtényidnek híják magokat;
S nem csak tudásod s munkád, ám örökké
Nytott tárczád is épít Cerimonnak
El nem enyésző fényes hirnevet.
Két Szolga jó, egy ládával.

SZOLGA.

Ide tegyük le.

CERIMON.

Mi az?

SZOLGA.

Ép e perczben
Dobá a tenger e szekrényt a partra,
Tán tört hajóból.

CERIMON.

Nézzük közelebbről.

2. NEMES.

Mint egy koporsó.

CERIMON.

Bármi, szörnyü súlyos.
Föl kell feszíteni. Gyomrát ha arannyal
Terhelte túl a tenger, sors mi áldott
Kényszere az, hogy ép ránk hányja ki.

2. NEMES.

Biz úgy.

CERIMON.

Hogy összetartja pánt, szurok!
A tenger dobta fel?

SZOLGA.

Nagyobb hullámot nem is láttam én,
Mint az vala.

CERIMON.

Jertek, fel kell törni. Lassan!
Mily édes illat üt meg hirtelen!

2. NEMES.

Dicső egy illat!

CERIMON.

Nem szagolék még ilyet. – Föl vele!
Hatalmas Isten! mi ez? holttetem?

1. NEMES.

Csodás eset!

CERIMON.

Diszruha rajt; bebalzsamozva, dúsan
Ellátva fűszer telt zacskóival;
Még útlevél is: te segíts, Apoll!
(Egy tekercsről olvas:)
„Világ előtt legyen tudva,
Ha e láda partra jutna,
Én, Perikles, gyászolom őtet,
Kincsnél drágább királynómet.
Ásson sirt, ki megtalálja,
Néki, mert király leánya:
Im e kincsek a díj érte,
S istenektől is lesz bére.”
Ha élsz, Perikles, ah keserviben
Szived hasad meg! – Mult éjjel esett ez?

2. NEMES.

Alkalmasint.

CERIMON.

Bizonynyal akkor! Im,
Mily üde szín ez! Durvaság vala
Tengerbe dobni. – Rakjatok tüzet!
Minden szelenczém' ide kamarából! –
Halál gyakorta a természetén
Óráig úr; de a rokon tűz ismét
Fel lánggra gyújtja elfojtott erőit.
Kilencz óráig fekvék egy egyipti,
S életre hozták, hallám, jó szerek.
Egy Szolga jó, szelenczéket, kendőket és tüzet hozva.
Így, így; nagyon jó! kendőket, tüzet.
Kérlek, szelíd és mélabús zenét
Játszassatok. Amaz üvegcsét,
Még egyszer! Ime! mozdul már a törzs!
Ide a zenével! Levegőt neki!
Él a királyné!
Természet ébred, uraim! melegség
Árad ki tőle; nem volt zsibbadása

Öt óra hosszú. Mint virúl fel újra
Élő virággá!

1. NEMES.

Növeli az ég
Bámúlatunkat általad s neved'
Megörökíti.

CERIMON.

Él, él! ide nézz:
Pillája, égi ékkövek burokja,
A melyeket Perikles veszte el,
Fényes aranyló rojtját nyitja már,
S feltűnik a két tiszta vízü gyémánt,
Kétszerte dússá tenni a világot.
Élj, gyönyörű lény, s ríkass meg, ha halljuk,
Mint tenmagad, oly ritka sorsodat!
(*Thaisa megmozdúl.*)

THAISA.

Oh, hol vagyok, Diána? mily világ ez?
Hol van uram?

2. NEMES.

Nem csoda-é?

1. NEMES.

Biz az!

CERIMON.

Csitt, jó barátim! nyujtsatok segéd
Kezet: vigyétek a szomszéd terembe.
Gyolcsneműt aztán; óvást kell vigyáznunk,
Mert visszaesni annyi, mint halála.
Jertek, s vezérünk Aeskulap legyen!
(*Mind el, Thaisát vivén.*)

III. SZÍN.

Tarsus. Terem Kleon lakában.

Perikles, Kleon, Dionyza, Lychorida jönnek, ennek ölében Marina.

PERIKLES.

El kell utaznom, hön tisztelt Kleon!
Elmult az egy év s villongó a béke
Tyrusban immár. Szívából fakadó
Hálám' fogadd te, s hölgyed is; a többbit
Ég adja meg!

KLEON.

Habár sorsod nyila
Téged halálosan sebz, minket is
Horzsolva érint kósza röptiben.

DIONYZA.

Édes királynőd', mért nem adta végzet,
Hogy ide hozzad, üdvéül szememnek?

PERIKLES.

Hódolni kell a legfőbb hatalomnak.
Bár, mint a tenger, hol nőm fekszik,
Dühöngve bőgjek: a vég egy marad. –
Kisdéd Marínám' (így neveztem őt,
A tengeren szülöttet) szerető
Szívekre bízom: légyen gyermeke
Hú gondolatoknak; s adjatok neki
Királyi növelést, hogy megfeleljen
Majd születésinek.

KLEON.

Ne félj, uram,
Gondold meg, a mely táplálá hazám'
(A nép imába foglal most is érte),
Irgalmadat e lánykán viszonyozzuk.
Ha tán hanyagság bűne ér, e nép,
Megmentve tőled, kész megtenni tisztem;
De ha lelkem' erre sarkantyúzni kell:
Ám érjen engem égboszú s enyéim'
Legvégső sarjamig!

PERIKLES.

Hiszem szavad':
Becsületed s jóságod kész reá,
Eskü n'ekül is. Lányom nászaig
– Tanúm imádott, ragyogó Diána! –
Olló nem éri soha e haját,
Torzzá legyek bár. Most bucsút veszek.
Oh tégy, nemes hölgy! boldoggá, s e lányt
Gonddal növeld fel.

DIONYZA.

Nékem is van egy;
De nem lesz az előttem kedvesebb,
Mint a tiéd.

PERIKLES.

Fogadd hálám' s imám'.

KLEON.

A partig elkisérünk, azután
A leplezett Neptunnak átadunk
S ég legkegyesb szellőinek.

PERIKLES.

Legyen!
Elfogadom. Jer, drága hölgy. –
Oh csak könyűt ne, Lychorida!
Tekintsd kis úrnőd', a kinek kegyétől
Függsz majd ezentúl. – Jer, menjünk, uram.
(*Mind el.*)

IV. SZÍN.

Ephesus. Terem Cerimon lakában.

Cerimon és Thaisa jönnek.

CERIMON.

Im e levél volt s néhány drágakő
Ládádba' véled. Rendelkezhetsz
Megint velök. Isméred ez irást?

THAISA.

Az férjemé!
Hajóra szálltam, jól emlékezem,
Midőn szülésem' vártam minden órán;
De szültem-é ott, a szent istenekre!
Nem mondhatom. De mert többé Periklest,
Megesküdt férjem' nem látom soha:
A vesztaszűzek öltönyét veszem fel
S többé örülni nem fogok.

CERIMON.

Ha ez valóban szándékos, királyné:
Közel van itt Diána temploma,
Ottan maradhatsz, míg napod lejár.
Sőt még, ha tetszik, egy hugom lesz ott
Szolgálatodra.

THAISA.

Jutalmadúl csak hálaszóm maradt:
Kis adomány, de nagy jó akarat.
(*Mind el.*)

Negyedik felvonás

Gower jó.

GOWER.

Tyrusba ér Perikles, itten
Öröm fogadja, rendbe' minden,
Mig Ephesusban a királyné
Papnóvé léssen, Dianáé.
Figyeljete most Marinára:
Táguló színünk megtalálja
Tarsusban ötet, hol zenébe
S könyvekbe Kleon vezeté be,
S növelés oly bájt adott neki:
Célpontul őt szemelte ki
Közbámulat. De szörny irigység,
Gyakran megérdemelt dicsőség
Romlása: hajh! ez élte ellen
Áruló törrel tör szünetlen.
Kleon leánya ily kaján
Fajtáju volt: felnőtt leány,
Philotén nevű, már nászra érett;
És azt beszéli a történet,
Mint bizonyost: ott ült e lány
Folyton Marína oldalán.
Ha sodratlan selymet szövének
Ujjai, a hosszúak, tejfehérek;
Ha patyolatját tűje sebzé,
S minden szurásra tette szebbé;
Ha lanthoz zenge éneket,
Hogy csalogány is néma lett,
Kinek folyton oly bús dala;
Ha dús, hű tollal irt vala
Diána-hymnuszt: gáncstalan
Marínának vágytársa van,
Ő, Philotén: a varju ez,
Ki a galambbal versenyez,
Melyik fehérebb. Marinára
Nem kegy-, adókép omla, szálla
Dicséretár. Ez földte el épen,
Ha tán mi jó volt Philoténben;
És anyja, sanda-irigyen,
Tart orvot, a ki kész legyen
Marína ellen, és így osztán
Páratlan álljon lánya, polczán.
Gaz terve még előbb megért,
Mert Lychorida már nem élt;

A bosszufegyvert tartja kézben
Az átkos Dionyza, készen
Csapásra. – Színünk eseményit
Kegyetekbe hadd ajánlom én itt;
Én a szárnyas időt viszem
Csak sánta lábu versimen;
És ahhoz is csekélyet értek,
Ha ti figyelve nem kísérték. –
Im Dionyza, s véle ő,
Az orv Leonin lép elő. (El.)

I. SZÍN.

Tarsus. Nyílt tér a tengerparton.

Dionyza és Leonin jönnek.

DIONYZA.

Esküdre gondolj! megteszed, fogadtad:
Csak egy csapás, és meg nem tudja senki.
Ily könnyü munkát nem lelsz, a világon,
Ily bő haszonnal. A lelkismeret,
Mely csupa fagy, ne gyujtsa szerelemre
Botor szíved'; s mit nők is elvetének,
Meg ne puhítson téged szájalom:
Állj meg vitézül szándokodnál.

LEONIN.

Meglesz; de mégis gyönyörű teremtés!

DIONYZA.

Csak annál illőbb istenek közé. –
Itt jó s a dajka holtán kesereg.
El vagy tökéelve?

LEONIN.

El vagyok tökéelve.
Marina jó, virággal telt kosárral.

MARINA.

Megrablom a föld köntösét, virággal
Szórom be halmod'; sárga viola,
És kék s biborszín, és gyűrűvirág
Szőnyeg gyanánt terüljön sírodon,
Mig tart a nyár. – Ah árva én! viharban
Születni s egyben szülőt veszteni! –
Örök vihar énnékem a világ,
Mely hiveimtől elsodor.

DIONYZA.

Ej, ej, Marína! mért ily egyedül?
Mint eshetett, hogy lányom nincs veled?
Ne emészsze bánat véredet: hisz én is
Dajkád vagyok. Nagy Isten! arczodat
Mily másra váltá a hiú kesergés!
Jer, add virágid'! Mig ár engedi,
Sétálj Leoninnal: ott a lég üde,
Étvágyat éleszt. Jöszte, Leonin,
Fogd karon őt és sétáján kísérd.

MARINA.

Kérlek, ne, ne!
Nem fosztalak meg szolgálótól.

DIONYZA.

Eh, mit!
Király atyádat több, mint idegen
Szivből szeretjük, s ép így téged is.
Várjuk naponkint; s majd ha hervadozva
Leli azt, ki túl van hír magasztalásin,
Meg fogja bánni hosszú útazását,
S gáncsolni férjem' s engem, hogy javadra
Nem volt elég gond. – Kérlek, menj tehát,
Sétálj, vidulj fel s ódd meg arczaid
Üde színét, mely ifja, örege
Szemét lopá el. Vélem ne törődj',
Magam is haza találok.

MARINA.

Jó, megyek,
Habár bizony nem örömet teszem.

DIONYZA.

De csak eredj; javadra lesz, tudom. –
Járj legfőlebb fél órát. Leonin,
El ne feledd, mit mondék.

LEONIN.

Légy nyugodt!

DIONYZA.

Most egykorig elhagylak, édesem!
Föl ne hevülj, járj, kérlek, lassudan.
Ah, van nekem rád gondom!

MARINA.

Köszönöm!

(Dionyza el.)
Nyugat felől fú e szél?

LEONIN.
Délnyugatról.

MARINA.
Midőn születtem, éjszokról.

LEONIN.
Úgy-é?

MARINA.
Dajkám beszélte,
Az én atyám hogy nem félt, sőt a népet
Derék fiúknak hitta; kötelet vont
S felhorzsolá királyi kezeit;
Árboczfá mellett ő megállt az árban,
Mely a tetőt már csaknem átzuzá.

LEONIN.
Mikor esett ez?

MARINA.
A mikor születtem:
Nem vala szél s ár szilajabb soha;
Hágcsó-kötélről egy matróz-fiút
Sodrott ki. Felkiált egy: Hé! hová?
Hajó orrától gyorsan hátra kúsznak,
Csüggedten immár; kormányos füttyöl,
Kapitány kiáltoz... Éktelen zavar!

LEONIN.
Most jer, imádkozz'.

MARINA.
Mit jelentsen ez?

LEONIN.
Egy kis időt imára engedek:
Imádkozz', ám ne hosszadalmasan,
Hisz istenek éles hallásuak;
S én megfogadtam, gyorsan végezek.

MARINA.
Mért ölsz meg engem?

LEONIN.
Asszonyom parancsa.

MARINA.

S ő mért akarná, hogy megöljenek?
Hitemre mondom, nem emlékezem,
Hogy életemben bántám valaha.
Rossz szót se szólék, egy élő teremtet
Se illeték gonoszszal; higy nekem,
Légynek se véték, egeret se öltem,
S megsiratám, ha akaratlanúl
Féregre léptem. Hogy bánthattam őt?
Holtom hogy adhat hasznót ő neki?
Hogy hozna vést rá éltem?

LEONIN.

Megbizásom,
Végezni munkám', s nem okoskodás.

MARINA.

És én reménylem,
Egész világért meg nem tészed azt.
Arcod szelíd, jó szív mosolyg szemedből.
Láttam minap, sebet kapál, midőn
Két küzködőt elválasztál. Biz Isten!
E tett derék volt! Tégy úgy mostan is:
Életemre vágyik úrnőd: lépj közénk
S ments meg szegényt, gyöngébbet.

LEONIN.

Eskü köt le,
S szavam' beváltom.
Kalózik jönnek, mialatt Marina küzköd.

1. KALÓZ.

Megállj, gazember! *(Leonin elszalad.)*

2. KALÓZ.

Zsákmány! zsákmány!

3. KALÓZ.

Felibe, pajtások, felibe! Gyerünk, vigyük mindjárt a hajóra.
(Kalózik el, Marinával.)

II. SZÍN.

*Ugyanott.
Lenonin jó.*

LEONIN.

A nagy kalóz Valdesnek emberi,
E czudar orvok, elrablák Marínát.

Hogy visszatér, remény nincs. Esküszöm majd:
Mehalt s a vízbe dobtam. Ám vigyázzunk!
Tán rajta kéjök' hűtik csak s hajóra
Nem is viszik. Ha itt marad e földön,
A fertőzött lányt nékem kell megölnöm. (El.)

III. SZÍN.

*Mitylene. Szoba bordélyban.
Kerítő, Neje és szolgáljok Nyilas jönnek.*

KERÍTŐ.

Nyilas!

NYILAS.

Parancs'!

KERÍTŐ.

Eredj, kutasd át szorgosan a piacot; Mitylene tömve van gavallérokkal, s mi tömérdek pénzt veszítettünk a vásár ideje alatt, mert nagyon is lánytalanok voltunk.

NŐ.

Soh'se fogytunk ki ennyire a teremtésekből. Csak három silány darabunk van, s ezek se tehetnek többet, mint a mit tesznek; s a folytonos működés következtében körülbelől rothadtak biz ők.

KERÍTŐ.

Frisseket kell hát szereznünk, bármi áron. Ha lelkiismerettel nem járunk el, valami mesterségben, nem boldogulunk.

NŐ.

Igazad van: satnya fattyúlányokat fölnevelni, rosszúl fizet; úgy gondolom, vagy tizenegyet szépen fölneveltem, fölruháztam...

NYILAS.

Igenis, 11 évökig, aztán meg szépen levetkőztetted. – Igazság! a piacot kutassam át?

NŐ.

Azt hát! Mostani portékánkat egy erős szél rongyokká fúja szét, oly siralmasan el van nyúve.

KERÍTŐ.

Valót beszélsz: nagyon is kórosok, meg kell vallani. A szegény erdélyi is meghalt, ki a kis czafrával hált.

NYILAS.

Bizony hamar elemésztette; rostélyost csinált belőle a férgek számára. – Hanem most megyek s átfürkészem a piacot. (El.)

KERÍTŐ.

Három, négy ezer arany szép kis örökség volna, hogy nyugodtan élhetnénk s felhagyhatnánk e mesterséggel.

NŐ.

Mit! felhagyni? Ugyan kérlek, hát szégyen-e vén korunkban szerezni?

KERÍTŐ.

Ah! hitelünk nem felel meg a portékaforgalomnak, sem a portékaforgalom fel nem ér a sok bajlódással. Azért, ha fiatal korunkban tudnánk takaros kis vagyont kaparítani, bizony nem volna rossz, ajtónkat zárva tartani. Aztán meg, hogy oly rossz lábon állunk az istenekkel, ez is elég rúgós ok, hogy a dologgal felhagyjunk.

NŐ.

Ah! más czéhbeliek is vétkeznek, ép oly jól, mint mi.

KERÍTŐ.

Oly jól, mint mi? Oh még jobban is: mi rosszabbúl vétkezünk. A mi keresetünk nem is mesterség, nem is hivatás. – De ime Nyilas.

Nyilas és a Kalózok jönnek Marinával.

NYILAS.

Csak előre! Azt mondjátok, uraim, hogy szűz?.

1. KALÓZ.

Nem kételkedünk rajta.

NYILAS.

Gazd' uram! a legmagasb árt ajánlottam ezért a teremtésért, kit itt magad előtt látsz. Ha tetszik: jó; ha nem: elvesztettem foglalómat.

NŐ.

Nyilas! vannak-e különös tulajdonai?

NYILAS.

Jó arczú, szépen beszél s gyönyörű szép ruhája van; egyébre nincs szükség, hogy e miatt visszautasítsd.

KERÍTŐ.

Mi az ára, Nyilas?

NYILAS.

Egy fillért sem tudtam ezer aranyból lealkudni.

KERÍTŐ.

Jó. Kövessetek, urak: azonnal kifizetem. Vidd be, feleség, és oktasd, mint kell cselekednie, hogy hivatásában éretlen ne legyen.

(Kerítő és a Kalózok el.)

NŐ.

Nyilas, jegyezd fel ismertető jeleit: haja, arcza színét, nagyságát, korát, a kezességet szüzségeért, s kiáltsd ki: „A ki legtöbbet ád, azé lesz legelőször.” Nem volna olcsó dolog ily szüzség, ha a férfiak olyanok volnának, mint voltak. Végezd, a mit parancsoltam.

NYILAS.

Izibe' megteszem. *(El.)*

MARINA.

Oh jaj! hogy olyan lassu, késedelmes
Volt Leonin! szúrt volna! mért beszélt!
Vagy a kalóznép hogy nem volt vadabb,
Hogy vízbe dobtak vón' anyám keresni!

NŐ.

No, szépem, mit rimáncodol?

MARINA.

Hogy szép vagyok.

NŐ.

Az ám! az istenek megtették rajtad a magokét.

MARINA.

Nem vádlom őket.

NŐ.

Az én kezembe kerültél: itt fogsz még csak élni!

MARINA.

Annál nagyobb gyász, hogy annak kezéből
Menekülék, hol halmom kell vala.

NŐ.

Úgy bizony, örömben fogsz élni.

MARINA.

Nem én.

NŐ.

De bizony fogsz s megkóstolni minden nemű úri embereket. Jó dolgod lesz: minden
különféle fajta szolgálatodra fog állani. Hohó! te füledet dugod be?

MARINA.

Asszony vagy te?

NŐ.

Ugyan hát mi volnék, ha asszony nem volnék?

MARINA.

Becsületes asszony, vagy nem is asszony.

NŐ.

Biz Isten! megkorbácsollak, libácskám! Már látom, meggyűl veled a bajom. Jöszte csak! bolondos fiatal csemete vagy; úgy kell hajlanod, a hogy én akarom.

MARINA.

Az istenek ótalmazzanak!

NŐ.

Ha az isteneknek tetszik téged férfiak által megótalmazni, szükség, hogy férfiak vigasztaljanak, férfiak tápláljanak, férfiak felbizgassanak. – Ihol Nyilas.

Nyilas visszajő.

Nos, fiú, kikiáltottad a piacon?

NYILAS.

Csaknem annyiszor, a hány a haja szála.
Hangommal rajzoltam le képét.

NŐ.

Kérlek, mondd csak, milyenek talárod az emberek hajlamát, különösen a fiatalabb fajtáét?

NYILAS.

Becsületesemre, úgy hallgatott reám, mintha atyjok végrendeletét hallgatták volna. Egy spanyolnak annyira folyt érte a nyála, hogy a csupa leírással már ágyba feküdt.

NŐ.

Holnap nálunk lesz legjobb ingfodrával.

NYILAS.

Ma este, ma este még! Hanem, ifiasszony, ismeri-e azt a czombjain guggoló francia lovagot!

NŐ.

Kit? Veroles mosziót?

NYILAS.

Azt. A kikiáltásnál egy bakugrást koczkáztatott meg, azonban feljajdult bele, és megesküdött, holnap meglátogatja.

NŐ.

No, no! a mi őt illeti, ő úgy hozta ide nyavalyáját, itt csak megint megkapja. Annyit tudok, ő eljő ide árnyékunkba, hogy aztán majd a napon fitogtassa fanczia koronáját.

NYILAS.

Ha minden nemzetből jönne egy-egy utazó, ily czégér mellett, valamennyi hozzánk szállana.

NŐ.

Jer ide kissé, kérlek. Reád nagy szerencse vár. Jól jegyezd meg: tettetned szükség magadat, mintha féltéken tennéd azt, a mit szívesen végzesz; mintha megvetnéd a hasznot, hol legtöbb a nyereség. Sírni azon, hogy úgy élsz, a hogy élsz, szájalomra indítja imádóidat; s ritkán, de mégis, e szájalom jó véleményt hoz létre felőled, és e vélemény tiszta merő nyereséget.

MARINA.

Nem értelek.

NYILAS.

Oh vedd őt munkába, ifjasszony! vedd őt munkába! Ezeket az elpirulásokat valami módon el kell oltani.

NŐ.

Igazad van; valóban szükséges: mert hisz még a menyasszony is szégyennel fog ahhoz, a mire pedig fel van hatalmazva.

NYILAS.

Hm! az egyik úgy tesz, a másik nem. De, ifjasszony, ha már a pecsenyét kialkudtam...

NŐ.

Le is vágatsz majd egy falatot a nyársról.

NYILAS.

Megtehetném ezt?

NŐ.

Ki tagadná meg? – Csak errébb, kicsinyem; tetszik nekem ruháid szabása.

NYILAS.

De nem is kell ám rajta változtatni.

NŐ.

Nyilas! eredj csak, költsd el ezt a városban; híreld ki, mily lakónk van: ha sok lesz a látogató, te sem fogsz veszteni. Mikor a természet e darabot formálta, nagy jót szánt neked is. Azért hát csak hirdesd ki, mily mustra a lány, és tenhírmondásod lesz bő aratásoddá.

NYILAS.

Állok érte, ifjasszony, a mennydörgés sem abajgatja úgy fel az angolna-fészket, mint a hogy én fölberzelem a buja korhelyeket bájai kitrombitálásával. Még ma este hozok néhányat.

NŐ.

Jer velem, kövess.

MARINA.

Mig a tűz izzó, viz mély, tűr hegyes még:

Oldatlan addig övem, a szüzeség.
Segéld, Diána, szándokom!

NŐ.

Mi közünk nekünk Dianához? No, jósz-e végre? *(Mind el.)*

IV. SZÍN.

Tarsus. Terem Kleon lakában.

Kleon és Dionyza jönnek.

DIONYZA.

Eh! megbomoltál? tétlenné tehetjük?

KLEON.

Oh Dionyza! ily gyilkos merényt
Nem láta még se nép, se hold soha.

DIONYZA.

Úgy látom, újra gyermekké leszesz.

KLEON.

Volnék a roppant mindenség ura,
Tétlenné tenni ezt a bűnt: od'adnám!
Oly hölgy! csekélyebb vérü, mint erényü,
S mégis fölért föld bármely trónusával
A jog szemében. – Oh, gaz Leonin!
Mégmérgezed őt. Ha magad köszöntöd
Rá a pohárt, ez jótett lesz vala,
Bűnödhöz illő. Mit felelsz, ha majd
Nemes Perikles kéri gyermekét?

DIONYZA.

Meghalt. A dajkák párkák nem lehetnek,
Hogy fölneveljék s megtartsák örökre.
Azt mondom, éjjel halt meg. Hol a czáf?
Ha csak magad te jámbor bambaként
Becsületesség pusztá nevéért
Ki nem kiáltod: „Gazság ölte meg!”

KLEON.

Eredj, eredj! Bizony az ég alatt
Mindannyi bűn közt istenek előtt
Ez legutáltabb.

DIONYZA.

Hidd azt, hogy az apró
Ökörszemek mind elrepülnek innen,

Kitárni titkunk' Perikles előtt.
Szégyellve érzem, törzsöd mily nemes
S lelked mi gyáva!

KLEON.

A ki ily cselekvést,
Nem mondom, egyetértve javasol,
De azt helyesli: óh, az nem nemes törzs
Forrásiból fakadt!

DIONYZA.

Jó! ám legyen;
De te tudod csak, hogy halt meg, s nem is
Tudhatja más, mert Leonin nem él. –
Csúffá tev é lányom', közte és
Szerencse közt állt; rá nem néze senki;
Marína arczán csüggték, s a miénk
Fitymálva élt, mint szolgáló, ki még
„Jó nap”-ra se méltó. Ez szívem' mará.
S tettem iszonynak tetszik bár előtted,
Tengyermekek' ki gyűlölöd: de nékem
Úgy rémlik, e tett üdvös vállalat
Egyetlen lányunk kedviért.

KLEON.

Az ég
Legyen irgalmas!

DIONYZA.

Azután Perikles,
Mit szólhat ő? Koporsója után
Zokogva mentünk s gyászolunk ma is;
Emléke készül, és a sírirat
Fényes arany betűkkel hirdeti
Dicsőítvén őt s hú gondunkat is,
Mely azt emelte.

KLEON.

Oh, mily harpia!
Ki angyalarzczal csalod azt, a kit
Saskörmeiddel megmarkolni törzs!

DIONYZA.

S te botorúl az ég előtt emelsz
Panaszt: a tél minden legyet megöl!
S mégis, tudom, szavam parancs neked.
(Mindketten el.)
Gower jó, Marina emléke előtt Tarsusban.

GOWER.

Mérföldek tűnnek, száll idő velünk,
Kagyló-teknőben tengerárt szelünk,
Bejárván annyi népet, földeket,
Hogy fogva tartsuk képzeletteket.
Bocsánatot, s ne tudjátok be vétkül,
Hogy bármi földön, hol színünk felépül,
Csak egy nyelv hangzik. Én, ki az események
Hézagait betöltöm, hadd kísérek
Mesénk lépcsőin át. Tyrus királya
Ismét a vészes tengert bolygva járja,
Meglátogatni lányát, élte üdvét;
Urak s lovagnép ott köréje gyülvék.
Vén Eskanes, kit multkor Helicán
Főlebb emelt volt méltóság fokán,
Kormányoz otthon. Tartsátok meg ezt:
Agg Helicán kíséri Periklest.
Tarsusba ér jó széllel a király,
Haza vinni lányát, a ki tova már.
(Képzeljétek, hajós a gondolat,
Így gondolattok is tovább halad.)
Árnyak gyanánt ők, látom, mint lebegnek:
A szem segítsen most már fületeknek.

NÉMA-JÁTÉK.

Egyfelől Perikles jó, kíséretével; másfelől Kleon és Dionyza. Kleon megmutatja Periklesnek Marina sírját. Erre Perikles jajveszékel, daróczba öltözik és nagy felindulásban elindul.

GOWER.

Mint rontja a hitet csalóka szín!
Csinált keserv áll a való helyin.
Perikles, a kit fájdalom emészt fel,
Sűrű sohaj közt, könnyek özönével,
Elhagyja Tarsust. Esküvel fogadja,
Nem mossa arczát, fürtit nem nyiratja,
Daróczot ölt. Vihar zudúla rá,
A mely naszádját megtépé, dulá;
S mégis megállja! Halld most, Marinának
Kövére milyen sorokat irának
Gaz Dionyza kezei:
„A legjobb s legszebb itt pihen:
Lehullt tavaszló éltiben;
Tyrus urának lánya volt,
Kit zord halálvész letarolt.
Neve Marína, születésekor
Thetis a földből egy részt elsodort;
Félvén a föld hát, hogy végkép elöntik,
Egeknek adta át Thetis szülöttit;

Esküt tesz ez, hogy dühhel – nem nyugodva –
A sziklapartot ostromolni fogja.”
Legillőbb álcza, gazságot befedni,
Marad, szelíden, símán hizelegni.
Sirjon Perikles megholt magzatáért,
Hadd hordja sorsát, a melyet reá mért
Fortuna asszony: színünk most leánya
Nehéz keservit, sanyarát kitarja
Rut helyzetében. Túrelem tehát,
S magatok tegyétek Mitylénbe át. (El.)

V. SZÍN.

Mitylene. Utcza a bordély előtt.

Két Nemes jó a bordélyból.

1. NEMES.

Hallottál valaha ilyesmit?

2. NEMES.

Nem én! Nem is hallok többé soha ily helyen, ha egyszer ő nem lesz itt.

1. NEMES.

De itt prédikálni istenes életről! Jutott valaha ilyes csak álomban is eszedbe?

2. NEMES.

Soha. Jer, én megelégettem a bordélyokat. Ne hallgassuk meg a vesztaszűzek énekét?

1. NEMES.

Most mindenre kész vagyok, a mi erényes. De annyi áll, a bujaság útjáról mindenkorra letértem. (Mindketten el.)

VI. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a bordélyban.

A Kerítő, Neje és Nyilas jönnek.

KERÍTŐ.

Úgy segéljen! kétszeres áránál jobb szeretném, ha soha se került volna hozzánk.

NŐ.

Piha! Képes megfagyasztani Priapus istent és megsemmisíteni egy egész emberöltőt!
Vagy erőszakot kell tetetnünk, vagy túladnunk rajta. Valahányszor a vendégeket kell

fogadnia, hogy professiónk számára munkáljon: ne neked! rákezdi a maga teketóriáit, fogásait, okoskodásait, imádságait, térdrehullásait, úgy hogy puritánná tenné még az ördögöt is, ha egy csókot akarna tőle kialkudni.

NYILAS.

Isten engem! erőszakot kell rajta tennem, mert különben elzavarja minden gavallérunkat s pappá teszi minden káromkodónkat.

KERÍTŐ.

Ugyan miattam akár a fene vigye el a sárgaságos teremtet!

NŐ.

Mondasz valamit! nincs más mód megszabadulni tőle, mint a fransz fene. Ime Lysimachus úr jó álruhában!

NYILAS.

Nagy úr, csavargó mind ide tódulna, csak a finnyás rima tenne kedvökre a látogatóknak. *Lyysimachus* jó.

LYSIMACHUS.

Nos, mi újság? Hogy tuczatja a szűzességnek?

NŐ.

Az istenek áldják meg kegyelmességedet!

NYILAS.

Igen örvendek, hogy kegyelmességedet jó egészségben láthatom.

LYSIMACHUS.

Van is okod rá: nektek haszon, ha látogatóitok szilárd lábon állanak. Nos, üdvös fürtelem! van-e valamid, a mivel tisztességes ember érülközzék s felcserre ne szorúljon?

NŐ.

Van itt egy nálunk; uram, ha ez akarná...
Nem volt soha még mása Mitylenében.

LYSIMACHUS.

Ha akarná...? a sötétség munkáját űzni, nemde ezt érted?

NŐ.

Kegyelmessed elég jól tudja, mit értek.

LYSIMACHUS.

Jó, jó; hídd hát ide.

NYILAS.

Húsa, vére piros, uram, és fehér; rózsát fogsz látni; s rózsza is volna valóban, ha volna...

LYSIMACHUS.

Nos, ugyan miye?

NYILAS.

Ah, uram! én tudok szemérmes is lenni.

LYSIMACHUS.

Ez nemesíti meg a kerítő nevét ép úgy, mint sokaknak a szűzesség jó hírét szerzi meg.
Marina jó.

NŐ.

Itt jön az, ki még szárán nő, s nem volt még leszakítva, kezeskedem. Nem gyönyörű egy teremtés?

LYSIMACHUS.

Biz Isten, jó szolgálatot tenne hosszú tengeri út után. Nesze, ez neked; hagyjatok magunkra.

NŐ.

Könyörgök, engedjen egy szót kegyelmességed, mindjárt készen leszek.

LYSIMACHUS.

Csak hamar!

NŐ.

(Marinának).

Először is jegyezd meg magadnak, hogy ez becsületes ember.

MARINA.

Óhajtom annak találni, hogy méltó legyen őt megjegyezni magamnak.

NŐ.

Aztán ő e tartomány kormányzója, s oly egyéniség, a ki iránt le vagyok kötelezve.

MARINA.

Ha e tartományt kormányozza, természetes, hogy le vagy iránta kötelezve; de mennyiben legyen ő ezért becsületes ember, ezt nem értem.

NŐ.

Kérlek, szólj, minden szűzleányi dicsőséget félretéve, kész vagy-e őt nyájasan fogadni?
Arannyal rakja tele kötényedet.

MARINA.

A mit kegyelmesen tenni fog, hálásan fogadom.

LYSIMACHUS.

Nos, vége lesz már?

NŐ.

Uram, még nem tanult bele; némi fáradtságodba fog kerülni, míg tetszésed szerint kormányozhatod. Jertek, hagyjuk ő kegyelmességét egyedül vele.

(A Kerítő, Kerítóné, Nyilas el.)

LYSIMACHUS.

Pusztulj! – Nos, szép leány, mióta űzöd e mesterséget?

MARINA.

Micsoda mesterséget, uram?

LYSIMACHUS.

Bántás nélkül nem nevezhetem meg.

MARINA.

Mesterségemmel nem bánthatni meg engem. Kérlek, nevezd meg.

LYSIMACHUS.

Mióta vagy e kereseten?

MARINA.

A mióta csak emlékezem.

LYSIMACHUS.

Oly ifjan adtad rá magad'? Rima voltál öt-hét éves korodban?

MARINA.

Korábban is már, uram, ha most az vagyok.

LYSIMACHUS.

De hisz e ház, melyben lakol, hirdeti, hogy eladó portéka vagy.

MARINA.

Tudod, hogy e ház ilyes árú helye, és mégis ide jössz? Úgy hallám, becsületes állású vagy s e város kormányzója.

LYSIMACHUS.

Ah, hát tudatta véled asszonyod, ki vagyok?

MARINA.

Ki az én asszonyom?

LYSIMACHUS.

Hát ki volna? Ez a fűszedő asszony itt, a ki szégyen s undokság magvát s gyökerit ültet. Oh, te hallottál valamit hatalmamról, s most nagyra tartod magad', hogy annál buzgóbban törjek utánad? Azonban biztosítlak, szép babám, az én tekintélyem nem fog téged látni, legalább nem barátságosan tekinteni. Jöszte, vezess valami titkos helyre.

MARINA.

Ha méltóságra születél, mutasd meg!
Ha úgy adák azt, igazold helyesnek
A véleményt, mely arra méltatott.

LYSIMACHUS.

Hogy volt ez? Halljuk! Még több bölcseséget!

MARINA.

Mi engem illet,
Én szűz vagyok, bár a mogorva sors
Ez ólba zárt be, hol ittlétem óta
A gyógyszereknél drágább volt a kór.
Oh, vajha istenek
Kimentenének e rút szörnyü helyről,
S ám legyenek a leghitványabb madárrá,
Ki a tiszta légből száll fen.

LYSIMACHUS.

Nem hívém,
Nem is álmodám, hogy ily jól tudsz beszélni.
Ha romlott elmét hoztam vón' ide,
Szavadra most megváltozik vala.
Vedd ez aranyt! Járj tiszta útadon,
S adjon erőt ég!

MARINA.

Ója éltedet!

LYSIMACHUS.

Én rólam föltehet'd,
Nem rossz szándékkal jöttem: hisz csupán
Ez ablak, ajtó undor már nekem.
Isten veled. Erény példánya vagy,
S növeltetésed, nem kétlem, nemes volt.
Megállj! fogadd ez összeget még.
Átok reá, mint tolvaj haljon az,
Ki elrabolná tisztaságodat!
Ha hallasz rólam, csak javadra léssen.
Nyilas jó.

NYILAS.

Kérem, kegyelmes úr! nékem is egy darabot.

LYSIMACHUS.

Kotródj' előlem, átkos ajtónálló!
Ha házatok' e szűz nem támogatná,
Ledőlne s rátok omlanék! El innen! (El.)

NYILAS.

Hát ez micsoda? Már látom, más módon kell móresre tanítanunk. Semhogy agyaskodó szüzességed, mely egy reggelit sem ér a legolcsóbb országban az ég kárpitja alatt, egy egész háztartást tönkre tegyen: inkább kiheréltetem magam', mint egy vizslát. – Előre!

MARINA.

Hová akarsz velem?

NYILAS.

Szüzességedet kell elvennem, vagy a község hóhérja hajtja végre. Előre! Nem akarjuk, hogy még több urat elúzz. Előre, mondom!

A Kerítőné visszajő.

NŐ.

Nos, hogy áll a dolog?

NYILAS.

Mindig rosszabbúl, ifjasszony: szent szavakat intézett Lysimachus úrhoz.

NŐ.

Oh szörnyűség!

NYILAS.

Olyanná teszi mesterségünket, mintha rossz bűzben állana az istenek arcza előtt.

NŐ.

Ha! akasztófára vele!

NYILAS.

A nemes úr úgy bánt volna vele, mint nemes, s midőn ez elbocsátá, oly hideg volt, mint egy hólapta; maga is imádságokat mormolt.

NŐ.

Nyilas! vidd őt magaddal; bánj vele kényed, kedved szerint; törd szét szüzessége poharát s tedd a többit hajlékonynyá.

NYILAS.

Ha még tövisesebb föld volna is, mint a milyen, meg leszen ő szántva!

MARINA.

Hallgassatok meg, istenek!

NŐ.

Ni, még könyörög! El vele! Bár soha se lépte vón' át küszöböm'! A patvarba is, arra született, hogy megbuktasson bennünket. Nem akarsz járni az asszonynép útján? No, lássa az ember! te szűz tál te, rozmarinos, babérleveles! *(El.)*

NYILAS.

Jöszte, hölgyecském! jöszte velem.

MARINA.

Hová viszesz engem?

NYILAS.

Drágakövet veszem el, melyet oly nagy becsben tartasz.

MARINA.

Felelj, kérlek, előbb egy dologra.

NYILAS.

No, hát halljuk azt az egy dolgot.

MARINA.

Ugyan micsoda helyzetbe kívánnád ellenségedet?

NYILAS.

Hm! hát a gazd'uram, vagy inkább a gazd'asszonyom helyzetébe.

MARINA.

Pedig egyik sincs, mint te, oly silány,
Mert uraid, s így nálad többet érnek.
A legkinzottabb ördög a pokolban
Jó hírnevéért nem cserélne véled:
Minden rüpők átkos kapúsa vagy,
A ki szipáját tudakozni jó;
Bármely ribancz nép bosszus ökleinek
Füled kiteve; s olyan ételed,
Mint melyre ráhányt mirigyos tüdő.

NYILAS.

Hát ugyan, mit akarsz, mit tegyek? háborúba menjek, mondd? hol az ember hét évig
szolgálhat egy lába elvesztéseért, s utóljára nincs pénze elég, hogy fa lábat vegyen
magának.

MARINA.

Akármit, óh csak ezt ne tedd! Üritsd ki
A közcsatornák, ó gödrök sarát;
Szegődj' be bár és szolgálj a bakónál:
Bármelyik is jobb jelen életednél.
Ha szólni tudna, átallná nevét
Ily keresetre még a pávián is. –
Oh mentsetek ki innen, istenek! –
Vedd ez aranyt, vedd!
Ha rajtam gazdád nyerekedni vágy,
Hirdesd ki: tánczot, dalt, varrást, szövést
Értek, s egyéb mást, mikkel nem dicsekszem;
És oktatást is adni kész vagyok:
Nem kétlem, ilyen népes város ad
Elég tanítványt.

NYILAS.

De képes is vagy-e oktatást adni mindabban, a mit beszéltél?

MARINA.

Ha nem vagyok, hozz vissza, s dobj oda
A legsilányabb csatlósnak bitangúl,
Ki házatokba jár.

NYILAS.

No, majd meglátom, mit tehetek érted; ha elhelyezhetlek, megteszem.

MARINA.

De úgy-e bár becsületes nők közé?

NYILAS.

Hja bizony! ezek közt meglehetősen szűk az ismeretségem. Azonban, miután gazdám és asszonyom vásároltak téged, beleegyezésük nélkül nem távozhatol. Azért is megismertetem velük szándékod', s nem kételkedem, hajlandóknak fogom őket találni. Jer! a mit tehetek, megteszem érted; csak jer!

(Mindketten el.)

Ötödik felvonás

Gower jó.

GOWER.

Marína ekképp szabadúlt vala
Egy tisztos házba, mesénk hirdeti.
Mint istennő zeng, s megbámult dala.
Mellé ha tánczol, ép oly isteni.
Tudós elnémult; túje alkotása
Bimbó, madár, lomb hű képit vevé fel;
Igazándi rózsa testvér az övével;
Selyem s szalaghím friss cseresznye mása.
S kapott tanítványt, sok előkelőt;
Pénz, kincs özönben: ám od' adja kincsét
Gaz asszonyának. Hagyjuk itt el őt
S apjára vessük szemeinket ismét.
A tengeren hagyók. Ott eltünék,
Majd a szelek a táj felé üzék,
Hol lánya él most, s e part közelében
Horgonyt vetett. A város ép serényen
Neptunnak ülte évi ünnepét;
Meglátja onnan Lysimach' Perikles
Gyászszáslajú hajója dús diszét:
Siet naszádján az idegenekhez. –
A bús királyra fordúljon a szem:

Ez itt az ő hajója, úgy vegyétek,
Hol – mit szín enged – feltárul elétek
S több még, ha lehetne. – Csend hát, figyelem!
(El.)

I. SZÍN.

Perikles hajója; Mitylene előtt. A földözeten elfüggönyözött sátor; bent Perikles nyoszolyán fekvé. A tyrusi mellett egy sajka.

Két Matróz jó, egyik a tyrusi hajóra, a másik a sajkára való; utánok Helican.

TYRUSI MATRÓZ.

Hol Helicán úr? Ő majd válaszol. (A mitylenei matrózhoz.)
Ni itt vagyok. Uram!
Mitylenéből ért egy sajka hozzánk,
Rajt' a kormányzó, Lysimachus ül
S hajónkra kíván jönni. Mit parancsolsz?

HELICAN.

Jőjön, ha tetszik. Hívj néhány urat.

TYRUSI MATRÓZ.

Hé! uraim! hív a kegyelmes úr.
Egy pár Nemes jó.

1. NEMES.

Kegyelmes úr, hívott?

HELICAN.

Urak!
Főranguk szállnak hajónkra: kérlek,
Fogadjuk őket nyájasan.
Az urak s a matrózok leszállanak s a sajkára kelnek át.)
Lysimachus s Urak jönnek onnan; a Tyrusi Nemesek és a Két Matróz.

TYRUSI MATRÓZ.

Ez itt a férfi, a ki útasítást
Ad bármiben.

LYSIMACHUS.

Üdv, tisztos úr! tartson meg, ójon ég!

HELICAN.

És téged is, hogy túlélld agg korom',
S mint én kívánok, úgy halj.

LYSIMACHUS.

Jót kívánsz.

A parton ülvén Neptun ünnepélyét,
Megpillantám e szép hajót előttünk,
S megtudakozni jöttem honotok’.

HELICAN.

Felelj előbb, mily méltóságban állsz.

LYSIMACHUS.

Ama városban kormányzó vagyok.

HELICAN.

Uram, hajónk
Tyrusi, s rajta maga a király,
Ki senkihez már három hónap óta
Egy szót se szólt, s csak annyi táppal élt,
Hogy tartogassa búját.

LYSIMACHUS.

E meg hasonlítás mily okon alapszik?

HELICAN.

Nagyon unalmas vón’ ismétlenem;
De fő bujának ott van kútfeje,
Hogy elveszíte kedves nőt s leányt.

LYSIMACHUS.

Vaj nem lehetne látnunk?

HELICAN.

Lehet;
De mit ér e látás? Nem szól senkihez.

LYSIMACHUS.

Azért csak engedd látnom őt.

HELICAN.

(Félrevonja a függönyt Perikles elől.)
Tekintsetek rá! Délczeg, szép alak volt,
Mig nem a bal sors őt eddig súlyeszté
Egy vésztes éjszakán.

LYSIMACHUS.

Üdv, üdv, királyom! tartson meg az ég!
Király úr, üdv!

HELICAN.

Hijában minden, nem beszél veled.

1. ÚR.

Él Mitylenben egy leány, uram:
Fogadni mernék, az beszédre birná.

LYSIMACHUS.

Jó eszme! Kétség nincs, hogy megbüvölné
Hangja zenéje s annyi ritka báj,
S megostromolná a siket fület,
Melynek betömvék mostan utjai.
Mindannyi közt a legszebb s okosabb,
Lánytársival most együtt múlat ő
Lombos szín-árnyban, mely ott a sziget
Partjához áll közel.

(A kíséző urak egyikének sűg; ez el.)

HELICAN.

Hijába lesz! Ám mitsem mulatunk el,
Mi gyógyításnak viseli nevét.
De hogyha eddig ért már kegyetek,
Engedd, hogy itten élelmet vegyünk:
Nem szenvedünk bár benne még hiányt, de
Nem friss, meguntuk.

LYSIMACHUS.

Oh uram, e kérést
Ha megtagadnók: a méltányos ég
Hernyót bocsatná minden oltoványra,
Pusztítani földünk'. – Ámde kérlek ujra,
Hadd végre hallnom bőven okait
Királyotok bujának.

HELICAN.

Ülj hát le, mindent el fogok beszélni...
Lát'd, nem lehet: zavarnak.
Egy Úr, Marina s egy ifjú Lány jönnek.

LYSIMACHUS.

Itt jó a hölgy, kiért
Küldék előbb. Légy üdvöz, szép leány!
Nem gyönyörű jelenség?

HELICAN.

Deli hölgy.

LYSIMACHUS.

Oh hogyha tudnám biztosan, nemes törzs
S magas faj ivadéka: sohse vágnék
Jobb választásra s boldog volna nászom. –
Minden kegyet, mit nyujthat bőkezűség,

Szép hölgy, remélhetsz e beteg királytól;
Csodás hatású művész-éneked
Ha csak egyetlen választ csal belőle:
Szent gyógyszered jutalmul azt nyeri.

MARINA.

Mindent megteszek, mi
Tőlem telik, hogy meggyógyítsam őt;
De senki rajtam s társamon kívül
Ne közelegjen hozzám.

LYSIMACHUS.

Hagyjuk őt,
S adják egek, sikerrel járjon el,
(*Marina énekel.*)

LYSIMACHUS.

Figyelt dalodra?

MARINA.

Nem, még ránk se nézett.

LYSIMACHUS.

Most megszólítja, nézd

MARINA.

Üdv, fejedelem! Hallgass meg, óh uram!

PERIKLES.

Hm! ha!

MARINA.

Leány vagyok, király!
Ki soh'se hitta ki a szemeket,
S mégis csodálták, mint az üstököszt:
Azt mondja, a kín, melyet tűrt, fölér
A te kinoddal, híven mérlegelve.
Bár a kaján sors mélyen ledobott,
Olyan elődim vannak, kik hatalmas
Király urakkal álltak egy vonalban;
De rokonim' kiirtá az idő
És e világ visszás szeszélyinek
Kötött le rabjaúl. – Elhallgatok;
De arczom ég s fülemben így susog
E láng: „Maradj itt, míg ő szólni fog!”

PERIKLES.

Sorsom... családja... fényes ősei...
Fölér az enyémmel!... Így mondád? hogyan?

MARINA.

Azt mondtam én, ha ismered családom',
Oly zord irántam nem leszesz vala.

PERIKLES.

Hiszem. De kérlek, vedd reám szemed!
Olyan hasonló... Mely hon lánya vagy,
Talán a parté?

MARINA.

Nem, nem! semmi parté;
De azért halandó lénynek születém,
S csak az vagyok, minek mutatkozom.

PERIKLES.

Könyet szülök, én kínnal viselős!
Ném mása e lény s ilyen lehetett
Az én leányom: nőm erős szemöldje,
Alakja ízről izre, oly sugár,
Oly ezüst a hangja s szeme drágakő
Dús foglalatban; lépte, mint Junóé...
Fülem' táplálja s éhen elepeszti,
Minél tovább szól. – Hol tartózkodol?

MARINA.

Hol jövevény vagyok csak: a tetőről
Láthat'd a várost.

PERIKLES.

Hol neveltenek?
Hol míveléd ki ezt a ritka észet?
Mely – mert tiéd – még dúsabb értékű.

MARINA.

Ha elbeszelném éltém': megvetendő
Hazug mesének tűnnék föl neked.

PERIKLES.

Kérlek, beszélj: e szájból
Nem jöhet álság: mert hisz, mint a hűség,
Őszinte arczod, s mintha csak te volnál
Koronás igazság palotája, lakja.
Hiszek szavadnak, még ha lehetetlent
Mond is talán, mert ahhoz vagy hasonló,
Kit hön szerettem. Szólj hát rokonidról.
Nem mondtad-é, midőn szemembe ötlél
S én visszalöktelek, hogy jó család
Szülöttje volnál?

MARINA.

Úgy mondám, valóban.

PERIKLES.

Nevezd meg törzsed'! Nemde, úgy beszéléd,
Latrok kezéből gazságéba buktál,
S azt gondolod, ha mindkettőt kitárnók,
Fölérne a te kínod az enyémmel?

MARINA.

Mondék ilyest, s ez nem több, mint miért
– Hogy igaz is – gondolatom kezes.

PERIKLES.

Beszélj!
Ha szenvedésed ezred része lesz csak
Enyémmek: úgy te férfi vagy s leányként
Én szenvedék. De hisz te Tűrelem vagy
Királyi sírokon s a Szenvedélyre
Mosolygva nézesz. – Szólj most tieidről:
Hogy veszték ők el? És neved, kegyes szűz?
Kérlek, beszélj. Jer, ülj mellém ide!

MARINA.

Nevem Marina.

PERIKLES.

Gúnyt űznek velem!
Hah! bosszus isten küldött ide téged,
Kaczajra birni rajtam a világot.

MARINA.

Királyom, türelem,
Vagy hallgatok.

PERIKLES.

Jó! békén maradok.
Oh, nem tudod te, hogy megriadék,
Hallván neved': Marina!

MARINA.

E nevet
Hatalmas férfi adta énnekem:
Király atyám.

PERIKLES.

Mit! te királyleány?
S neved Marina?

MARINA.

Mondád, hinni fogsz;
De hogy ne légyek békéd zavarója,
Abbanhagyom.

PERIKLES.

De vér és hús vagy-é?
Jár érverésed? nem vagy tünde lény?
Lüktet! Tovább csak! Szólj, hol születél?
S miért adának ily nevet: Marina?

MARINA.

Mert tengeren születtem.

PERIKLES.

Tengeren!
S anyád?

MARINA.

Anyám király leánya volt;
Mehalt világra jöttem percziben:
Így mondta gyakran dajkám Lychorida,
Könyek között.

PERIKLES.

Oh, állj meg egy kicsit!
Legritkább álom, melylyel zsibbadt alvás
Gúnyt úze bús bohókkal valaha!
Nem, nem lehet! Hisz lányom' eltemették...
Hol nevelének? Hagyj hatolnom élted
Legmélyeig. Szólj, félbe nem szakítlak.

MARINA.

Hitel helyett gúny! Legjobb abbahagynom.

PERIKLES.

A mit beszélsz, én mindent elhiszek
Betű szerint. De, kérlek, monddsa csak,
Hol nevelének s hogy jutál e tájra?

MARINA.

Királyi nemzóm Tarsusban hagyott,
Mignem kegyetlen Kleon s gaz neje
Megölni törtek, és már egy latort
Béreltek is, ki gyilkot ránta rám,
Midőn kalóznép jött s megszabadíta;
És ide hoztak. Ah, de, jó uram,
Távozzam-é tán? Mért sirsz? Meglehet,
Csalónak gondolsz: nem vagyok, az égre!

Királyi Perikles lánya vagyok én,
Ha ugyan él a jó király Perikles!

PERIKLES.

Hé! Helicanus!

HELICAN.

Felséged hívott?

PERIKLES.

Te mindenekben bölcs, komoly, nemes
Tanácsosunk! te mondd meg, ha tudod,
Ki e leányka? vagy ki lehet ő,
Hogy úgy megríkatott?

HELICAN.

Én nem tudom;
De Mitylene kormányzója róla
Tisztelve szól csak.

LYSIMACHUS.

Honnan származék,
Soha se mondá; hogyha kérdezők,
Nyugodtan ült és zokogott.

PERIKLES.

Oh Helicanus! üss meg, drága úr!
Sebet vágj rajtam! illess bármi kínnal,
Nehogy öröm rám zúgó tengere,
Halandóságom partjait ledöntvén,
Édességébe fojtson! Oh gyere,
Ki őt nemezted, a ki nemze téged,
Kit tenger szült, s Tarsusban eltemetve,
Itt lellek újra. – Térdre, Helicán!
Hálát az égnek, olyan hangosan, mint
Ha zeng a menny s ijeszt: ez itt Marina!
Még ezt az egyet: hogy hítták anyádat?
Elég szilárdul sohse áll igazság,
Ha nem is ébredt kétely ellene.

MARINA.

Előbb, királyom, hadd hallom czimed'.

PERIKLES.

Tyrusi Perikles. Ám ki isteni
Tudást mutattál eddig, ha királyném
Nevét tudod: országot örökölsz
S atyád Perikles másod élte lélsz.

MARINA.

Nem több-e lányod lenni, mint ha ezt
Mondom: Thaisa volt anyám neve?
Thaisa volt anyám, ki megszünék,
Midőn én élni kezdtem.

PERIKLES.

Áldjon meg Isten! Kelj föl, gyermekem vagy!
Hé! friss ruhát! Enyém ő, Helicán!
Nem hala meg Tarsusban, mint fene
Kleon ohajtá. – Mindent elbeszél majd,
S ekkor letérdelsz és megismered:
Valóban a te herczegnőd. – Ki ez?

HELICAN.

Mitylenének kormányzó ura,
Ki hallva búsan-gyászos helyzeted',
Meglátogatni jött.

PERIKLES.

Öllek! –
Gyorsan ruhámat! külsőm elvadult.
Áldd őt meg, ég! De hallga! mily zene?
Mondj el, Marinám, mindent Helicánnak,
Hűn pontról pontra: mert ő kétli most is,
Hogy te vagy a leányom. Mily zene!

HELICAN.

Én mit se hallok.

PERIKLES.

Nem?
Sphaerák zenéje: hallgasd csak, Marínám!

LYSIMACHUS.

Nem jó zavarnunk; hagyjuk meg hitében.

PERIKLES.

Mi ritka hangok! Nem halljátok-é?

LYSIMACHUS.

Hallom, királyom! *(Zene.)*

PERIKLES.

Oh mily menyei!
Figyelni késztet; majd nehézkes álom
Száll szemeimre. Hagyjatok pihennem! *(Elalszik.)*

LYSIMACHUS.

Vánkost feje alá.

(A függöny Perikles sátra előtt legördül.)

Így! hagyjuk el mind. No, ha most, barátim,

Jogos hitem valónak bizonyúl,

Rólatok is majd megemlékezem.

(Lysimachus, Helican, Marina s Kisérő Hölgye el.)

II. SZÍN.

Ugyanott.

Perikles a földélzeten alszik; Diana álomban megjelen neki.

DIANA.

Fel Ephesusba! ott van templomom:

Oda siess! áldozz oltáromon!

Ha szűz papnőim egybegyűltek ott,

Az összes nép előtt

Nődről beszéld el, hogy vesztéd el őt;

Gyászolni hídd magad s lányod keservén,

Élethiven eléjök ecsetelvén.

Búbajban élsz, ha nem hallgatsz szavamra;

De tedd meg, s boldog léssz, ezüst ijamra!

Ébredj! s beszéld el álmod'. *(Eltűnik.)*

PERIKLES.

Ezüst sugáru istennő, Diána!

Szavad szerint lesz! – Helican!

Lysimachus, Helican és Marina jönnek.

HELICAN.

Uram?

PERIKLES.

Tarsusba vágytam, Kleont megfenyíteni,

A kegyeletlent; ámde új kötély hí:

Duzzadt vitorlánk' Ephesus felé

Fordítsd tehát, majd megmondom, miért. –

Lelünk üdülést partodon, uram?

S adsz aranyunkért oly élelmi szert,

Minőre szorulunk?

LYSIMACHUS.

Teljes szivemből! és ha partra lépsz,

Lesz nékem is kérésem.

PERIKLES.

Megadom,

Bár lányomat kérd: mert jól látom én,
Nemes valál iránta.

LYSIMACHUS.

Királyom, nyujtsd karod'.

PERIKLES.

Jöszte, Marinám. *(Mind el.)*
Gower jó, Diána temploma előtt Ephesusban.

GOWER.

Csaknem lefolyt már a fővény,
Pár szó még, s elnémúlok én.
Legyen utolsó kegyetek,
Nyájas segédim legyetek,
S hűn fesse ki a képzelet,
Mily zene, dal, látvány, menet,
Mily dísz, mi pompa fényivel
Ünnepli Mitylén ura
Periklest. S célta ér annyira,
Nőül Marinát nyeri el;
De csak, ha – mint Diána szabta –
Végezve lészen áldozatja.
Ez útra készül. Gondolat
A közidőn általhalad.
Szárnyas vitorla kifeszül
És minden óhaj teljesül.
Ephesus templomába lépe
Perikles és kísérelő népe.
Hogy célját oly hamar elérte,
Képzelmeknek hála érte. *(El.)*

III. SZÍN.

Diána temploma Ephesusban. Thaisa az oltárhoz áll közel, mint főpapnő; két felől szűzek.

*Cerimon és más Ephesusi lakosok jelen. Perikles jó, Kiséretével; Lysimachus, Helican,
Marina és Egy Hölgy.*

PERIKLES.

Diána, üdv! Parancsod' teljesítve,
Tyrus urának vallom itt magam',
Ki enhazámból elriasztva, nőül
Pentapolisban vettem szép Thaisát.
Az óceánon halt meg gyermekágyban,
Egy lányt, Marinát szülvén, a ki még
Ezüst ruhádat hordja, oh Diána.
Kleon nevelte Tarsusban, mig aztán
Éltére tört; de jobb csillagzata

Mitylénbe vitte; épen ott uszánk,
Midőn hajónkra hozta őt a sors,
Hol lányomúl földözte föl magát
Ön hű emlékivel.

THAISA.

E hang, ez arcz!
Te vagy, te vagy... Oh Perikles, királyom!
(*Elájul.*)

PERIKLES.

Mi érte a nőt? Meghal! segedelmet!

CERIMON.

Nemes király,
Akkor ez itt nőd.

PERIKLES.

Tisztos úr, nem az!
Hisz a hajóból e karok dobák ki.

CERIMON.

E part felé, bizonynyal.

PERIKLES.

Úgy vagyon.

CERIMON.

Segélyt a hölgynek! Öröm-kábulás csak. –
Korán, zimankós reggelen vetődött
Partunkra e hölgy. A szekrényt kitártam;
Ékszeret lelék benn'; nőd' felgyógyítám,
S papnó lön aztán.

PERIKLES.

Láthatnám az ékszeret?

CERIMON.

Lakomba hivlak, s ott, nagy fejdelem,
Eléd teszem mind. Nézd, eszmélni kezd!

THAISA.

Hadd nézzem! Oh, ha nem enyém,
Nem hallaná szentségem oly mohón
Érzéki vágyam', sőt megzabolázná
Látás daczára. – Mint ő, úgy beszélsz,
Mint ő, olyan vagy. Nem szóltál viharról,
Születés-, halálról?

PERIKLES.

Holt Thaisa hangja!

THAISA.

A holtak hitt Thaisa én vagyok!

PERIKLES.

Örök Diána!

THAISA.

Nincs kétség, te vagy! –
Pentapolisban könyező bucsúnknál
Királyi nemzóm ily gyűrűt adott.
(Egy gyűrűt mutat.)

PERIKLES.

Ezt! ezt! Elég már, istenek! e jószág
Multam keservit játékká teszi.
Érintve ajkát, óh hadd olvadok szét,
Hogy elenyészszem! Oh jer és magad'
Temesd el újra e karok közé!

MARINA.

Szívem szökell az anya-szív felé!
(Letérdel Thaisa előtt.)

PERIKLES.

Ki térdel itt, nézd! A te véred! Ő volt
Méhedben akkor, s mert tenger szülöttje,
Neve Marina.

THAISA.

Oh légy megáldva, én egyetlenem!

HELICAN.

Üdv, én királyném!

THAISA.

Nem tudom, ki vagy.

PERIKLES.

Mondám, midőn Tyrusból megfuték,
Kormányozóul hogy kit hagytam otthon;
Jut még eszedbe, hogy hívám? Gyakorta
Emlegetém őt.

THAISA.

Úgy hát Helican.

PERIKLES.

Ujabb bizonyság!
Öleld meg őtet, kedvesem: ez ő. –
Azt hadd tudom már, hogy mint leltének meg?
Élted' hogy őrzék meg? s kinek köszönjem
E nagy csodát az istenek után?

THAISA.

Cerimon úrnak! Átala
Tanúsíták hatalmok' istenek;
Ő mindent tudtul adhat.

PERIKLES.

Tisztos úr!
Nincsen halandó küldöttjök egeknek,
A ki hasonlőbb istenhez. Beszéld el,
Hogy éledett föl a megholt királyné?

CERIMON.

Meglesz, királyom; ámde
Előbb, könyörgök, jer velem lakomba:
Mit véle leltünk, mindent látni fogsz;
Elmondom, e templomba hogy jutott,
El nem mulasztva semmi fontosat.

PERIKLES.

Légy áldva, szűz Diána! álmodért:
Éjente áldozok neked. Thaisa!
E herczeg itt leányod jegyese,
Pentapolisban üljön véle nászt.
És most e dísz itt, a mely arczomat
Eltorzitá, lenyírom ékesen;
S mit kés nem ére tiz s négy éven át,
Megszépitem most násznapod diszéül.

THAISA.

Hitelre méltó levelet
Kapott Cerimon, hogy meghalt atyám.

PERIKLES.

Csillaggá tedd, ég! Ám mégis, királyném!
Ott ünnepeljük nászukat s magunk is
Éljük le ottan napjaink utolját;
Tyrust meg birja lányunk és fiúnk. –
Még, Cerimon, türtőztetem magam',
Aztán beszélj ám! Most vezess, uram. *(Mind el.)*
Gower jó.

GOWER.

Antiochus s lánya, láttuk, tanusítja,
Van undok bűnnek méltó bére, díja. –
Perikles-, nője- és lányába' látjuk
– Sors üldte bár keményen, dühösen –
A megrótt erényt bős dúlás vésziben:
Vezérök ég, s üdv végre koronájuk. –
Hú érzület, igaz szív képinek
Vén Helicanust képzelhetitek;
Mig Cerimonban, méltóság diszében,
Ragyog a jóság, tudomány kezében. –
Kleonra s nejére, elszállván hire
Tettöknek és Perikles jó nevének,
Tarsus lakói mind felbőszülének,
Rágyujtva házát rá s övéire.
Tetszék az égnek gyilkos bűnhödése,
Nem ért a terv bár még véghezvívésre. –
Kiknek türelmét mindig várva várjuk,
Új üdv tinektek! Most a színt bezárjuk. (El.)